

Spis treści

OD REDAKTORA (Elżbieta Stefańczyk) – 3

ARTYKUŁY

Ewa Głowacka: Rozwój polskich inicjatyw związanych z oceną jakości bibliotek publicznych na tle doświadczeń zagranicznych – 4

Jolanta Hys, Joanna Kwiatkowska: Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiątka w Europie – formy prezentacji – 10

Z BIBLIOTEK

Małgorzata Wójtowicz: Historyczne zbiory Głównej Biblioteki Pracy i Zabezpieczenia Społecznego – 13

Monika Simonjetz: Na początku było SŁOWO – 17

Joanna Żółtowska: E-seniorzy przełamują bariery – 19

O BIBLIOTEKACH W PRASIE

Kilkanaście bibliotek połączyła jedna karta... (Iwona Joć-Adamkowicz, Grzegorz Grzenkowicz) – 21

SPRAWOZDANIA I RELACJE

Warsztaty rzecznicze IFLA (Magdalena Gomulka) – 25

Komunikacja w środowisku naukowym (Ewa Sąsiadek) – 28

Biblioteka – dobre miejsce (Krystyna Gliwa) – 31

PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA

Z oficyny wydawniczej SBP (Marzena Przybysz) – 35

PRAWO BIBLIOTECZNE

Wynagradzanie za pracę w godzinach nadliczbowych (Rafał Golał) – 36

Z ŻAŁOBNEJ KARTY

Maria Świerczyńska-Boissé (Ewa Dobrzyńska-Lankosz) – 39

Z ŻYCIA SBP

Nagroda Naukowa SBP im. A. Łysakowskiego za 2016 rok • Bibliotekarz Roku 2016 – I etap • Bibliotekarz Roku – II etap • Posiedzenie Prezydium i Zarządu Głównego SBP • Mistrz Promocji Czytelnictwa 2016 • Środy Bibliotekarskie w Szczecinie w 2016 roku • Patronat Zarządu Okręgu Zachodniopomorskiego SBP (Marzena Przybysz) – 41

POSTAKTUALIA (Jacek Wojciechowski) – 43

W KILKU SŁOWACH – 27, 40

Contents

FROM THE EDITOR (Elżbieta Stefańczyk) – 3

ARTICLES

Ewa Głowacka: Development of Polish Initiatives Regarding the Public Library Service Quality Assessment Compared with Foreign Experiences – 4

Jolanta Hys, Joanna Kwiatkowska: Universal Decimal Classification in Europe – Forms of Presentation – 10

FROM LIBRARIES

Małgorzata Wójtowicz: The Historical Collections of The Central Library of Labour and Social Security – 13

Monika Simonjetz: In the Beginning There was the WORD – 17

Joanna Żółtowska: E-Seniors Overcome Barriers – 19

ON LIBRARIES IN THE PRESS

Several Libraries Connectes with One Card ... (Iwona Joć-Adamkowicz, Grzegorz Grzenkowicz) – 21

EVENTS AND REPORTS

ILFA Advocacy Workshops (Magdalena Gomułka) – 25

Communication in Research Environment (Ewa Sąsiadek) – 28

Library – a Good Place (Krystyna Gliwa) – 31

REVIEW OF PUBLICATIONS

From the PLA Publishing House (Marzena Przybysz) – 35

LIBRARY LAW

Remuneration for Overtime (Rafał Golał) – 36

OBITUARIES

Maria Świerczyńska-Boissé (Ewa Dobrzyńska-Lankosz) – 39

FROM THE PLA

The Adam Łysakowski Research Prize PLA for the Year 2016. • Librarian of the Year 2016 – 1st Stage • Librarian of the Year 2016 – 2nd Stage • Meeting of the PLA Presidium and General Board • Master of Readership Promotion 2016 • Librarian Wednesdays in Szczecin in 2016 • Patronage of the Government Board Zachodniopomorskie PLA (Marzena Przybysz) – 41

POST-CURRENT EVENTS (Jacek Wojciechowski) – 43

IN A NUTSHELL – 27, 40

Od Redaktora

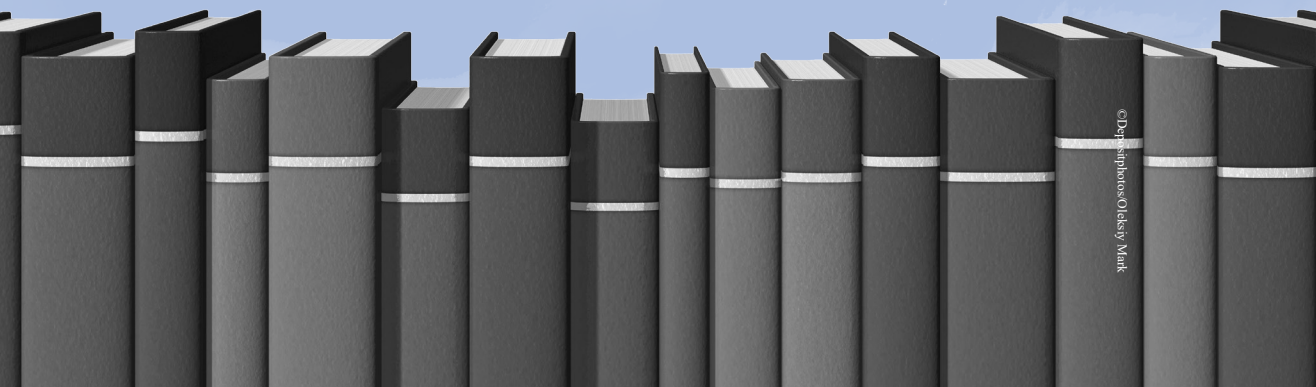
Szanowni Państwo,
Drodzy Czytelnicy,

W majowym numerze „Bibliotekarza” prezentujemy teksty dotyczące różnych obszarów działalności bibliotek oraz projektów i programów realizowanych dla bibliotek i przy ich współudziale, m.in. przez Bibliotekę Narodową, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Dział „Artykuły” rozpoczyna tekst dr hab. Ewy Głowackiej z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu pt. *Rozwój polskich inicjatyw związanych z oceną jakości bibliotek publicznych na tle doświadczeń zagranicznych*. Autorka omawia prowadzone w Polsce projekty związane z badaniami jakości bibliotek publicznych w obszarach funkcjonalności, satysfakcji użytkowników, a także wpływu bibliotek na otoczenie społeczne i ekonomiczne na tle inicjatyw międzynarodowych. Następny artykuł *Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiąta w Europie – formy prezentacji* Jolanty Hys i Joanny Kwiatkowskiej z Biblioteki Narodowej przedstawia rolę UKD w opracowywaniu dokumentów w bibliotekach na całym świecie. Autorki zwracają szczególną uwagę na nowoczesne formy kartotek wzorcowych, odwołują się do struktury hierarchicznej UKD w stale uzupełniających wykazach działów czy publikowanego UKD w Linked Data, jego wizualizacji i wielojęzyczności odpowiedników słownych do symboli. W dziale „Z bibliotek” prezentujemy trzy teksty. Pierwszy z nich Małgorzaty Wójtowicz *Historyczne zbiory Głównej Biblioteki Pracy i Zabezpieczenia Społecznego* przedstawia cenne kolekcje biblioteki, tj. stare druki oraz zbiory z XIX w. Drugi, *Na początku było SŁOWO* Moniki Simonjetz nawiązujący do refleksji profesor Joanny Papuzińskiej na temat współczesnej poezji dla dzieci, z którymi mogli się zapoznać uczestnicy konwersatorium bibliotekoznawczego zorganizowanego przez Wojewódzką i Miejską Bibliotekę Publiczną w Zielonej Górze. Trzeci tekst Joanny Żółtowskiej *E-seniorzy przełamują bariery* przedstawia realizowane w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Opolu różne formy działania skierowane do tej grupy użytkowników, w tym spotkania i warsztaty umożliwiające im poznanie zagadnień związanych z poruszaniem się w świecie cyfrowym. W dziale „Sprawozdania i relacje” zamieszczamy trzy teksty. Pierwszy z nich *Warsztaty rzecznicze IFLA* Magdaleny Gomułki z Biblioteki Śląskiej w Katowicach to relacja z ubiegłorocznego spotkania zorganizowanego w siedzibie IFLA w Hadze, poświęconego projektowi International Advocacy Programme (IAP), którego głównym celem jest wzmocnienie wizerunku i działalności bibliotek publicznych zgodnych z postanowieniami Agendy na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030. Drugi tekst *Komunikacja w środowisku naukowym* autorstwa Ewy Sasiadek to sprawozdanie z X konferencji studencko-doktoranckiej Koła Naukowego Bibliotekoznawców Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, która odbyła się w grudniu 2016 r. Trzeci, *Biblioteka – dobre miejsce* Krystyny Gliwy przedstawia etapy rozwoju Miejsko-Powiatowej Biblioteki Publicznej w Dzierżonowie w minionych 70-ciu latach. W dziale „Prawo biblioteczne” proponujemy tekst Rafała Gołata *Wynagradzanie za pracę w godzinach nadliczbowych*.

Majowy numer „Bibliotekarza” uzupełniają działy: „O bibliotekach w prasie”, „Przegląd piśmiennictwa”, „Z życia SBP”, „W kilku słowach”, a także „Postaktualia” Jacka Wojciechowskiego.

Z okazji Dnia Bibliotekarza i Bibliotek w imieniu Redakcji „Bibliotekarza” i Wydawnictwa SBP składam wszystkim Bibliotekarzom najserdeczniejsze życzenia satysfakcji zawodowej oraz szczęścia osobistego.

Elżbieta Stefanuryk

Rozwój polskich inicjatyw związanych z oceną jakości bibliotek publicznych na tle doświadczeń zagranicznych

Celem artykułu jest przedstawienie polskich projektów badań jakości bibliotek publicznych w obszarach badania funkcjonalności, badania satysfakcji użytkowników oraz badania wpływu bibliotek na otoczenie społeczne i ekonomiczne na tle inicjatyw zagranicznych i międzynarodowych. Na świecie realizuje się wiele projektów związanych z oceną jakości bibliotek, realizowane są też rozmaite programy międzynarodowe. W Polsce jednym z głównych inicjatorów takich badań jest środowisko bibliotekarzy i bibliotekoznawców realizujących projekt Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich *Obserwatorium bibliotek: Analiza funkcjonowania bibliotek* oraz Fundacja Normalne Miasto – Fenomen. W naszym kraju sporo już zrobiono w zakresie badań funkcjonalności bibliotek oraz satysfakcji ich użytkowników. Badania oddziaływania bibliotek na otoczenie nie są jeszcze prowadzone w sposób systematyczny. Duże kłopoty sprawia brak jednoznacznego modelu i metodologii takich badań.

WPROWADZENIE

W obecnych czasach znacznym zmianom ulegają role i sposoby działania bibliotek wszystkich typów, także bibliotek publicznych. Wynika to m.in. z szybko zmieniających się technologii; ewolucji potrzeb społecznych, a szczególnie wzorców korzystania z informacji i kultury oraz umiejętności użytkowników. Coraz wyraźniej dostrzega się

konieczność adaptacji bibliotek do potrzeb użytkowników. Wzrosły również wymagania organizatorów bibliotek oraz pojawiła się konieczność pozyskiwania coraz większych funduszy na działalność. W zmieniającym się otoczeniu stawiane nacisku na badania i oceny jakości oraz oparcie na nich zarządzania to jeden z najważniejszych sposobów na przetrwanie i rozwój bibliotek. W literaturze przedmiotu i badaniach wyróżnia się trzy obszary oceny jakości bibliotek. Są to: ocena funkcjonalności, ocena jakości usług oraz ocena wpływu biblioteki na otoczenie.

BADANIA FUNKCJONALNOŚCI BIBLIOTEK

Pierwszy z obszarów – badanie funkcjonalności (ang. *performance measurement*) to przede wszystkim ocena jakości produktów i procesów biblioteczno-informacyjnych. Pomiarów funkcjonalności dokonuje się na drodze obliczania wskaźników funkcjonalności (ang. *performance indicators*). Analiza wskaźników pozwala na wymierną ocenę skuteczności i efektywności działania bibliotek oraz ich doskonalenie. Obliczanie wskaźników ustalonych według identycznych zasad daje możliwość prowadzenia benchmarkingu instytucji bibliotecznych w różnych zakresach funkcjonalności oraz służy odkrywaniu najlepszych praktyk.

Podstawowym standardem wskaźników funkcjonalności wykorzystywanym w zagranicznych

i polskich inicjatywach jest norma ISO 11620:2008 *Information and documentation - Library performance indicators*. Została ona przełożona na język polski z inicjatywy SBP i opublikowana w lutym 2012 r. jako PN-ISO 11620:2012 *Informacja i dokumentacja -- Wskaźniki funkcjonalności bibliotek*¹.

Na świecie pomiary funkcjonalności bibliotek cieszą się dużym zainteresowaniem. Utworzono wiele zestawów takich wskaźników². We wszystkich takich inicjatywach ważny jest odpowiedni dobór wskaźników funkcjonalności, aby zapewnić porównywalność mierzonych działań oraz ich adekwatność w stosunku do celów badań.

W Polsce powstały standardy oceny bibliotek naukowych, publicznych i pedagogicznych. Realizowany jest projekt Analiza Funkcjonowania Bibliotek (AFB) obejmujący wszystkie wymienione typy bibliotek. Prowadzone są analizy w ramach trzech różnych programów. Dla bibliotek publicznych powstała Analiza Funkcjonowania Bibliotek Publicznych (AFBP). Projekt ten prowadzony jest przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich przy współpracy Konferencji Dyrektorów Wojewódzkich Bibliotek Publicznych. Jego witryna internetowa nosi adres <http://afb.sbp.pl/afbp/>. W sierpniu 2016 r. uczestniczyło w nim ok. 1600 bibliotek. W pięciu województwach: dolnośląskim, lubuskim, śląskim, świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim w badaniach uczestniczyły wszystkie biblioteki publiczne. Formularz do gromadzenia danych statystycznych dla bibliotek publicznych dostępny jest pod adresem <http://pliki.sbp.pl/afb/formularz-publiczne.pdf>. Wskaźniki, na podstawie dostarczonych danych statystycznych, prezentowane są w następujących grupach:

1. Wskaźniki funkcjonalności bibliotek wojewódzkich.
2. Wskaźniki dotyczące usług sieciowych i interaktywnych w bibliotekach wojewódzkich.
3. Wskaźniki funkcjonalności bibliotek gmin miejskich.
4. Wskaźniki dotyczące usług sieciowych i interaktywnych w bibliotekach gmin miejskich.
5. Wskaźniki funkcjonalności bibliotek gmin miejsko-wiejskich.
6. Wskaźniki dotyczące usług sieciowych i interaktywnych w bibliotekach gmin miejsko-wiejskich.
7. Wskaźniki funkcjonalności bibliotek gmin wiejskich.
8. Wskaźniki dotyczące usług sieciowych i interaktywnych w bibliotekach gmin wiejskich.
9. Wskaźniki funkcjonalności w poszczególnych typach bibliotek publicznych (mediany).

10. Wskaźniki dotyczące usług sieciowych i interaktywnych w poszczególnych typach bibliotek publicznych³.

Badanie funkcjonalności i obliczanie jej wskaźników oparte jest na dobrze prowadzonych statystykach działania bibliotek, a ich wyniki można w pełni interpretować dopiero w powiązaniu z analizą innych obszarów oceny jakości tych instytucji, szczególnie w zestawieniu z wynikami badań satysfakcji użytkowników z usług i zasobów bibliotek.

BADANIA SATYSFAKCJI UŻYTKOWNIKÓW

Drugą płaszczyzną oceny jakości bibliotek są badania satysfakcji ich klientów. Jednym z najciekawszych sposobów takiej oceny jest przejęty z marketingu model badań ServQUAL – metoda subiektywnej oceny jakości usług polegająca na badaniu luk pomiędzy jakością oczekiwaną a otrzymywaną. W tym miejscu warto wspomnieć o StatsQUAL – ARL Statistics and Service Quality program, inicjatywie realizowanej przez American Research Libraries. Głównymi celami StatsQUAL jest wspomaganie budowy kultury oceny i doskonalenia w bibliotekach oraz zbieranie i interpretacja danych na temat opinii użytkowników oraz pracowników.

W ramach programu StatsQUAL dostępne są następujące narzędzia:

- **LibQUAL+TM** – zespół narzędzi i usług ułatwiających poznanie, pomiar i analizę satysfakcji użytkowników wynikającej z jakości oferowanych usług bibliotecznych.
- **DigiQUAL** – narzędzie do oceny usług bibliotek cyfrowych oraz witryn WWW bibliotek.
- **MINES for libraries** – narzędzie do badania wpływu usług elektronicznych.
- **ClimateQUAL™** – narzędzie do oceny kultury organizacyjnej biblioteki.

LibQual pozwala oceniać satysfakcję użytkowników w trzech aspektach: odczuć dotyczących sposobu świadczenia usług, biblioteki jako miejsca oraz jakości dostarczanej informacji. MINES (Measuring the Impact of Networked Electronic Services) to narzędzie do zbierania danych na temat wykorzystania zasobów elektronicznych (status użytkowników, ich lokalizacja, cel korzystania, wykorzystane źródła) oraz demografii użytkowników (MINES for Libraries 2015). Natomiast ClimateQUAL™ pozwala oceniać pewne aspekty kultury organizacyjnej biblioteki, szczególnie w zakresie istniejących sposobów zarządzania zasobami

ludzkimi i satysfakcji pracowników. Mierzy się tu zarówno satysfakcją z pracy, jak i odczucia pracowników dotyczące ich właściwego traktowania (także bez względu na pochodzenie i płeć), relacje na osi współpraca – konflikt, kwestie związane z możliwościami kształcenia i ciągłego rozwoju pracowników (Kyrillidou 2012).

Badania jakości usług biblioteczno-informacyjnych są niezwykle istotne – pokazują funkcjonowanie biblioteki z perspektywy oczekiwania i stopnia ich zaspokojenia wśród użytkowników. Coraz częściej podkreśla się też konieczność analizy kultury organizacyjnej bibliotek i satysfakcji ich pracowników.

W Polsce w ramach AFB utworzono metodologię badania satysfakcji użytkowników. Witryna projektu zamieszcza poradnik dla bibliotekarzy w tym zakresie (Kędzierska, Zawalkiewicz 2015). Satysfakcja użytkowników jest w tym przypadku jednym ze wskaźników funkcjonalności, który w ramach omawianej inicjatywy może być obliczany dla różnych bibliotek. Wraz z rozwojem AFB konieczny stał się udział wskaźników pokazujących działania bibliotek z perspektywy użytkowników, bowiem interpretacja wielu innych wskaźników jest z nią powiązana.

Interesującą inicjatywą związaną m.in. z analizą satysfakcji użytkowników z usług bibliotek publicznych był *Biblioskan – kontrola obywatelska bibliotek publicznych w Łodzi* zainicjowany przez Fundację Normalne Miasto-Fenomen (Biblioskan, 2016). Celem projektu była diagnoza obecnego stanu łódzkich miejskich bibliotek publicznych, kontrola w zakresie wykonywania powierzonych im zadań publicznych oraz wypracowanie rekomendacji dla poprawy jakości świadczonych przez nie usług i podniesienia efektywności ich działań. W projekcie przewidziano nie tylko monitoring, ale również rzecznictwo na rzecz bibliotek miejskich, a także promowanie ich oferty wśród mieszkańców i bywalców Łodzi. Skupił się on głównie na prowadzeniu badań w łódzkich bibliotekach i przygotowywaniu raportów oraz rekomendacji. Nawiązano też współpracę z ośrodkami we Wrocławiu, Gdańsku, Krakowie oraz Warszawie, a także z Katedrą Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego. Publikacja stanowi podsumowanie działań projektowych – zawarto w niej raporty ze wszystkich badań przeprowadzonych od września 2014 r. do lutego 2016 r. i składa się z trzech części. Ostatnią jej częścią jest *Audyt obywatelski: Tajemniczy klient w bibliotece. Raport z badania jakości obsługi czytelnika. Za-*

stosowana metoda *Tajemniczy klient* (ang. mystery client) służy badaniu jakości obsługi i podobnie, jak metoda ServQUAL była i jest powszechnie wykorzystywana w sektorze handlu i usług komercyjnych. Polega ona na wcieleniu się odpowiednio przeszkolonej osoby w rolę typowego klienta. Zadaniem takiego klienta (audytora) jest przeprowadzenie kontroli zgodnie z przygotowanym przez badaczy kwestionariuszem określającym, co podlega ocenie oraz zapisaniu spostrzeżeń i komentarzy. Badanie było sformalizowane i zaplanowane, co umożliwiło porównywanie jakości obsługi w różnych placówkach. W bibliotekoznawstwie zagranicznym jest to metoda wykorzystywana od około 10 lat, a w Polsce niewątpliwie na tak dużą skalę zastosowano ją po raz pierwszy w ramach projektu Biblioskan. Audytem objęto tu wszystkie filie łódzkich bibliotek dzielnicowych (78 punktów kontrolnych), poddając ocenie prawie sto zmiennych. Badanie jakości usług to bardzo ważny obszar oceny jakości bibliotek, a zaproponowana i zastosowana metoda pozwala na szczegółową analizę wielu aspektów tej ważnej sfery ich działalności. Metoda ta jest też dobrym uzupełnieniem i uszczegółowieniem innych rodzajów badań satysfakcji z usług, np. prowadzonych przy wykorzystaniu ServQUAL lub LibQUAL, bowiem pozwala na dokładne zbadanie przyczyn niezadowolonych klientów z obsługi. Jej stosowanie wymaga jednak przestrzegania ścisłych zasad etycznych związanych przede wszystkim z nieujawnianiem powszechnie źródła danych.

BADANIA WPŁYWU BIBLIOTEK NA OTOCZENIE SPOŁECZNE

Trzeci obszar oceny jakości bibliotek – analiza wpływu na użytkowników i otoczenie społeczne skupia się głównie na badaniach rezultatów wykorzystania usług bibliotecznych, oddziaływania tego wykorzystania i jego znaczenia dla użytkowników. Próbuje się również analizować zmiany zachowań pod wpływem wykorzystania usług bibliotecznych.

Analizy prowadzone w omawianym zakresie dotyczą kilku zagadnień. Jednym z nich jest aspekt dydaktyczno-informacyjny, który obejmuje badanie wpływu bibliotek na proces dydaktyczny uczelni oraz kształcenie użytkowników bibliotek w zakresie szeroko pojętych umiejętności informacyjno-komunikacyjnych oraz aspekt badawczy – skupiający się na ocenie wpływu bibliotek, z reguły akademickich i ich usług, na proces ba-

dawczy pracowników naukowych i studentów. Ma tu miejsce również ocena wpływu usług biblioteczno-informacyjnych na zdolności użytkowników do pogłębiania wiedzy, ustawiczne kształcenie, rozwój ich umiejętności informacyjnych. Badania dotyczą przede wszystkim bibliotek szkół wyższych, jednak niektóre zakresy oceny obejmują również działalność bibliotek publicznych, szczególnie wojewódzkich.

Jednym z ważnych obszarów wpływu biblioteki na społeczeństwo to aspekt kulturalny – obejmujący badanie oddziaływania usług bibliotek na rozwój zainteresowań i aspiracji kulturalnych użytkowników oraz aspekt środowiskowy – polegający na ocenie funkcjonowania bibliotek w społeczności lokalnej (wpływ bibliotek na proces inkluzji społecznej oraz integrację społeczności lokalnej, tworzenie przez biblioteki więzi społecznych). Do najbardziej kompleksowych badań związanych ze społeczną, a szczególnie kulturalną rolą bibliotek publicznych, można zaliczyć studia prowadzone przez The Public Programs Office of the American Library Association (ALA) przy wsparciu finansowym ze strony Lila Wallace-Reader's Digest Fund (LWRD). W Stanach Zjednoczonych przebadano 461 bibliotek publicznych obsługujących populację powyżej 100 tys. osób. W badaniach ankietowych interesowano się głównie rodzajami działań kulturalnych skierowanych do użytkowników i środowiska lokalnego badanych bibliotek. Były nimi m.in.: dyskusje na temat książek, spotkania autorskie, koncerty, przedstawienia teatralne, prezentacje filmów (Public Libraries as Venues for Cultural Programming, 2003).

Z kolei badaniami środowiskowego wpływu bibliotek publicznych – ich roli w kształtowaniu kapitału społecznego zainteresowano się na świecie w pierwszych latach XXI w. Opis ich wyników znajdziemy w pracach Andreasa Vårheima i Catherine A. Johnson (Vårheim 2008; Johnson 2010). W badaniach tych sporo uwagi poświęcono analizie biblioteki publicznej jako miejsca spotkań społeczności lokalnej. Jednym z największych projektów badawczych w analizowanym zakresie był też program PLACE⁴ realizowany w latach 2007-2011 w ramach konsorcjum utworzonego przez kilka szkół wyższych (Oslo University College, University of Tromsø oraz Oslo School of Architecture and Design), a finansowany przez Research Council of Norway.

Projekt dotyczył kwestii związanych z integracją i spistością społeczną. Jego twórcy wyszli z założenia, że biblioteki publiczne to nie tylko

miejsce dostępu do wiedzy i kultury, lecz także przestrzeń społeczna. Jakość miejsca publicznego jest ich zdaniem wypadkową wielu czynników: polityki społecznej, projektu architektonicznego, jakości usług. Biblioteki publiczne, prócz wypełniania funkcji informacyjnych, edukacyjnych i kulturalnych, powinny być również ważnym miejscem życia społeczności lokalnej w różnych zakresach: odpoczynku i zabawy, pracy i spotkań biznesowych.

Na świecie w ostatnich latach prowadzi się wiele badań z podobnego zakresu. Do takich inicjatyw należą m.in. badania chorwackie dotyczące ról bibliotek w zamkniętych wiejskich społecznościach (analizowano je na dwóch małych wyspach w prowincji Zadar), łotewskie i litewskie związane z publicznym dostępem do komputerów i sporo innych (Poll 2013).

Wpływ bibliotek publicznych na otoczenie społeczne starano się też ustalić w badaniach prowadzonych w 2012 r. na terenie Finlandii (Vakkari, Serola 2012, s. 37-44). Przedmiotem zainteresowania było oddziaływanie bibliotek na 22 sfery życia codziennego na następujących płaszczyznach:

- uczenie się i studiowanie (np. znajdowanie ofert szkoleń i studiów),
- praca i prowadzenie działalności biznesowej (np. znajdowanie ofert pracy, rozwój kompetencji zawodowych),
- życie codzienne, w tym relacje z rodziną i przyjaciółmi (np. zdrowie, wychowywanie dzieci, podróże, relacje społeczne),
- czas wolny (np. lektura, udział w wydarzeniach kulturalnych – teatr, koncert),
- wpływ na zainteresowania: historią, sportem, przyrodą itp. (udział i dyskusje na temat bieżących wydarzeń).

Wyniki badań ankietowych wskazały na największe oddziaływanie bibliotek w zakresie kształtowania nawyków związanych z lekturą i rozwojem czytelnictwa (70%) oraz doksztalcenie w ramach wolnego czasu (59%). Drugi popularny obszar, na który użytkownicy zwrócili uwagę, to korzystanie z informacji związanej z turystyką, zdrowiem i rozwijaniem kompetencji zawodowych (ok. 45%). Uznano, że w najmniejszym stopniu biblioteki są pomocne w znajdowaniu ofert pracy (13%).

Wiele projektów w zakresie wzmocnienia i analizy wpływu bibliotek na otoczenie społeczne jest realizowanych przy wsparciu finansowym Bill and Melinda Gates Foundation. Fundacja przeznaczyła swój pierwszy grant w 1997 r. na rozwój dostępu do internetu w bibliotekach publicznych w Stanach

Zjednoczonych oraz na doskonalenie kompetencji cyfrowych ich użytkowników. Obecnie Fundacja prowadzi bardzo szeroko zakrojony w skali międzynarodowej program Global Libraries (GL 2015), którego celem jest wspomaganie działalności bibliotek publicznych na całym świecie w zakresie rozbudowy infrastruktury informatycznej, wspierania innowacji i szkolenia kadr zarządzających oraz rozwój narzędzi pomiaru wpływu bibliotek na otoczenie społeczne.

Bardzo interesujący jest też aspekt ekonomiczny, w którym badania koncentrują się na ocenie wpływu usług i produktów bibliotek na kondycję finansową użytkowników oraz społeczeństwa, umiejętności poszukiwania pracy, prowadzenia własnych firm itp. (Bertot, McClure 2003). W odniesieniu do środowiska bibliotek jest to metodologia ukazująca finansowe implikacje związane z istnieniem bądź nie usług biblioteczno-informacyjnych. Przy jej wykorzystaniu otrzymuje się wskaźnik rentowności inwestycji, czyli w wypadku bibliotek, stosunek utraconych korzyści spowodowanych likwidacją biblioteki do nakładów finansowych na jej funkcjonowanie. Ocena wpływu ekonomicznego biblioteki nie jest badaniem kosztów jej działalności. Przyjmuje się w niej perspektywę oceny utraconych korzyści finansowych, jakie poniosłoby społeczeństwo w przypadku likwidacji biblioteki. Takie bezpośrednie korzyści są różnorodne.

Można zatem stwierdzić, że na świecie w ostatnich latach coraz intensywniej analizuje się społeczne oddziaływanie bibliotek publicznych oraz powstają różne inicjatywy ukierunkowane na tworzenie metodologii takich badań.

W polskim bibliotekoznawstwie zagadnienie oddziaływania bibliotek publicznych nie jest jeszcze często podejmowane w badaniach. Pewnych elementów takich analiz można doszukać się w projektach wykonanych na zamówienie Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego: *Ocena potencjału instytucjonalnego bibliotek wojewódzkich* (Kuczmierowska 2008) oraz *Program Biblioteczny. Raport z badań terenowych w 20 gminach* (Gołdys, Stec 2008). W 2012 r. Pracownia Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia” prowadziła w gminach objętych Programem Rozwoju Bibliotek (PRB) badania, których celem było pokazanie, co zmieniło się w bibliotekach i jakie korzyści przynoszą one mieszkańcom małych miejscowości (*Po co Polakom biblioteki*). W latach 2013-2014 realizowany był nowy projekt FRSI *Biblioteka miejscem spotkań wielu kultur*. Projekt miał na celu wypra-

cowanie modelu biblioteki integrującej lokalną, różnorodną społeczność oraz wyposażenie bibliotekarzy w wiedzę i umiejętności potrzebne przy planowaniu i realizacji działań wielokulturowych, podejmowanych razem z przedstawicielami mniejszości. Wzięły w nim udział 3 biblioteki wojewódzkie, 9 bibliotek powiatowych oraz 36 bibliotek gminnych z trzech zróżnicowanych kulturowo województw (16). W 2014 r. badano oddziaływanie programów wspieranych przez FRSI na życie mieszkańców kraju. Badanie dotyczyło wpływu PRB na zachowania użytkowników bibliotek. Uwzględniono w nim siedem obszarów zawartych w systemie CIMS (3) (włączenie cyfrowe, komunikacja z innymi ludźmi, administracja publiczna, aktywność społeczna, rozwój ekonomiczny, zdrowie, edukacja), które uzupełniono o kilka elementów dotyczących tylko Polski. W latach 2015-2017 realizowany jest przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich projekt *Obserwatorium bibliotek 2: analiza funkcjonowania bibliotek, badanie zmian i wpływu na rozwój społeczny i ekonomiczny* z grantu MKiDN, w którym analizowana i testowana jest metodologia oceny społecznego i ekonomicznego wpływu bibliotek publicznych na otoczenie.

PODSUMOWANIE

Warto podkreślić, że przedstawione obszary badań jakości bibliotek publicznych – wskaźniki funkcjonalności, badania satysfakcji użytkowników, wpływ i wartość usług bibliotecznych – wiążą się ze sobą, wzajemnie przenikają i uzupełniają. Na świecie realizuje się wiele projektów związanych z oceną takich instytucji, realizowane są też rozmaite programy międzynarodowe. W Polsce jednym z głównych inicjatorów takich badań jest środowisko bibliotekarzy i bibliotekoznawców realizujących projekt SBP *Obserwatorium bibliotek: Analiza funkcjonowania bibliotek*. Badania oddziaływania bibliotek na otoczenie nie są jeszcze prowadzone w sposób systematyczny. Duże kłopoty sprawia brak jednoznacznego modelu i metodologii takich badań. Dużą nadzieję wiążemy z realizacją nowego projektu – *Obserwatorium bibliotek 2: analiza funkcjonowania bibliotek, badanie zmian i wpływu na rozwój społeczny i ekonomiczny*, w ramach którego wypracowano już conceptualizację takich badań w polskich bibliotekach i rozpoczynają się prace nad ich metodologią.

Dr hab. Ewa Głowacka
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

PRZYPISY

- ¹ W 2014 r. ukazała się nowa wersja normy, jednak na razie nie jest podstawą wyboru wskaźników w omawianych inicjatywach.
- ² Np. IFLA/UNESCO Indicators for Public Libraries, BIX (Biblioteksindex), KOSTRA (Norwegia).
- ³ Analiza Funkcjonowania Bibliotek Publicznych, wskaźniki efektywności i dane statystyczne <http://afb.sbp.pl/afbp/wyniki-badan>
- ⁴ Public Libraries – Arenas for Citizenship. An Investigation of the Public Library as a Community Meeting Place Fostering Social Capital in a Digital and Multicultural Context [online], [dostęp: 19.05.2015]. Dostępny w WWW: <https://www.cristin.no/app/projects/show.jsf?id=288092>

BIBLIOGRAFIA

1. AABØ A., AUDUNSON R., VÅRHEIM A. How do public libraries function as meeting places? *Library and Information Science Research* 2010, vol. 32 (1), s. 16-26.
2. AFB [online], [dostęp: 28.02.2017]. Dostępny w WWW: <http://afb.sbp.pl/wyniki-badan>
3. BERTOT J. C., MCCLURE Ch. R. Outcomes Assessment in the Networked Environment: Research Questions, Issues, Considerations, and Moving Forward, *Library Trends Spring* 2003, s. 599-600.
4. *Global Libraries Strategy Overview* [online], [dostęp: 12.03.2015]. Dostępny w WWW: <http://www.gatesfoundation.org/What-We-Do/Global-Development/Global-Libraries>
5. GŁOWACKA E. *Kultura oceny w bibliotekach. Obszary, modele i metody badań jakości zasobów oraz usług biblioteczno-informacyjnych*, Toruń 2015.
6. GOŁDYS A., STEC M. *Program Biblioteczny - raport z badań terenowych w 20 gminach, lipiec-sierpień 2008* [online], [dostęp: 28.02.2017]. Dostępny w WWW: http://programrozwojubibliotek.org/wp-content/uploads/2015/08/Raport_z_badan_terenowych_w_20_gminach.pdf
7. JOHNSON C. A. Do public libraries contribute to social capital? A preliminary investigation into the relationship, *Library & Information Science Research* 2010, vol. 32, s. 147-155.
8. JOHNSON C. A. How do public libraries create social capital? An analysis of interactions between library staff and patrons, *Library & Information Science Research* 2012, nr 34, s. 52-62.
9. KĘDZERSKA E., ZAWAŁKIEWICZ A. *Jak prowadzić badania satysfakcji użytkowników. Poradnik dla bibliotekarzy* (<http://pliki.sbp.pl/afb/jak-przeprowadzic-badania-satysfakcji.pdf>)
10. KUCZMIEROWSKA L. *Ocena potencjału instytucjonalnego bibliotek wojewódzkich* [online], [dostęp: 12.03.2016]. Dostępny w WWW: https://www.biblioteki.org/repository/PROJEKT%2018/Inspicje/06_ocena_potencjalu_instytucjonalnego_bibliotek_wojewodzkih.pdf
11. KYRILLIDOU M. *Introduction to ClimateQUAL Association of Research Libraries*.
12. LRS. *Return on Investment for Public Libraries* [online], [dostęp: 19.05.2011]. Dostępny w WWW: <http://www.lrs.org/public/roi/>
13. *MINES for Libraries Measuring the Impact of Networked Electronic Services* [online], [dostęp: 11.04.2016]. Dostępny w WWW: <http://www.arl.org/stats/initiatives/mines/index.shtml>
14. PLUM T. *Measuring the Impact of Networked Electronic Services* [online], [dostęp: 11.07.2015]. Dostępny w WWW: <http://libraryassessment.org/bm-doc/plum.pps>, M. Kyrillidou, The ARL StatsQUAL...
15. *Po co Polakom biblioteki? Raport po trzech latach działania Programu Rozwoju Bibliotek* [online]. Program Rozwoju Bibliotek, 2012 [dostęp: 30.11.2016]. Dostępny w WWW: http://www.biblioteki.org/dam/jcr:744d053c-2a97-40cf-86bd-209a2745b2da/RAPORT_PO_CO_POLAKOM_BIBLIOTEKI_www.pdf
16. POLL R. Did you enjoy the library? Impact surveys in diverse settings. W: *Proceedings of the 10th Northumbria International Conference on Performance Measurement in Libraries and Information Services* [online] ed. I. Hall, S. Thornton, S. Town, York 2013 [dostęp 19.05.2016]. Dostępny w WWW: <https://www.york.ac.uk/media/abouttheuniversity/supportservices/informationdirectoriate/documents/northumbriageneraldocs/10th%20Northumbria%20Conference%20Proceedings.pdf>
17. *Projekt Wielokulturowa biblioteka* [online], [dostęp: 15.03.2015]. Dostępny w WWW: http://www.biblioteki.org/wielokulturowa_biblioteka/o_projekcie
18. *Public Libraries – Arenas for Citizenship. An Investigation of the Public Library as a Community Meeting Place Fostering Social Capital in a Digital and Multicultural Context Public Libraries as Venues for Cultural Programming* (2003) [online], [dostęp: 22.06.2016]. Dostępny w WWW: <https://www.princeton.edu/culturalpolicy/quickfacts/artsofsc/cpl98.html>
19. *Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2011-2020* [online] s. 37, [dostęp: 15.03.2016]. Dostępny w WWW: <http://ks.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/strategia-rozwoju-kapitalu-spolecznego.php>
20. VAKKARI P., SEROLA S. Perceived outcomes of public libraries, *Library & Information Science Research* 2012, nr 34, s. 37-44.
21. VÅRHEIM A. *Theoretical approaches on public libraries as places creating social capital world library and information congress: 74th IFLA general conference and council 10-14 August 2008, Québec, Canada* [online], [dostęp: 12.07.2015]. Dostępny w WWW: <http://www.ifla.org/IV/ifla74/index.htm>
22. *Webcast Briefing April 17, 2012* [online], [dostęp: 11.05.2016]. Dostępny w WWW: http://www.libqual.org/documents/LibQual/publications/2012/2012_Webcast_Kyrillidou_et_al_ClimateQUAL.pdf

Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiątna w Europie – formy prezentacji

Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiątna (UKD) stosowana jest w bibliotekach na całym świecie, w tym w 41 krajach Europy, 24 krajach Azji, 24 krajach Afryki, 20 krajach obu Ameryk, Australii, Nowej Zelandii i Polinezji¹. Z raportu *UDC libraries in the world*², przygotowanego przez Konsorcjum UKD wynika, że w Europie co najmniej 144 tys. bibliotek stosuje UKD, najwięcej w Hiszpanii, Polsce, Portugalii, Rumunii, na Węgrzech, w Czechach i Bułgarii. W niektórych krajach Europy stosuje się UKD tylko w wybranych typach bibliotek. Tak jest np. w Rosji, w której UKD stosowana jest w bibliotekach naukowych. W XXI w. tablice skrócone zostały wydane w Rosji, Gruzji, Macedonii, Chorwacji, Wielkiej Brytanii, Francji i Polsce³. Zgodnie z międzynarodowymi zaleceniami, w bibliografiach narodowych powinny być stosowane symbole jednej z uniwersalnych międzynarodowych klasyfikacji⁴.

UKD jest własnością intelektualną Konsorcjum UKD. Konsorcjum UKD jest organizacją międzynarodową, w której gestii leży tworzenie i modyfikowanie słownictwa i gramatyki oraz czuwanie nad jej rozwojem oraz popularyzacją.

UKD spełnia istotną rolę w międzynarodowej wymianie informacji ze względu na nieograniczony zakres dziedzinowy, międzynarodowy charakter, notację dziesiątną, niezależniającą ten język informacyjny od języków etnicznych oraz częściowo fasetową postać. UKD wyróżnia jej hierarchiczna struktura, która pozwala na tworzenie relacji i powiązań pomiędzy poszczególnymi symbolami UKD.

Wymienione powyżej cechy klasyfikacji stanowią o jej sile, stabilności i ponadczasowości. UKD w XXI w. wykorzystuje swoją ponadczasową wartość, jednocześnie unowocześniając sposoby prezentacji. Należą do nich uwspółcześnione sposoby prezentacji UKD w kartotekach wzorcowych, odwoływanie się do struktury hierarchicznej UKD w stale powstających wykazach działów. Formy prezentacji UKD uwzględniają też publikowanie UKD w Linked Data, jej wizualizację, wielojęzyczność odpowiedników słownych do symboli. Z inicjatywy Konsorcjum UKD powstają wielojęzyczne wersje UKD, zarówno skrócone (UDC Summary), jak i pełne (UDC Online). We wspomnianym UDC Online jest możliwe wyszukiwanie zarówno za pomocą odpowiedników słownych, jak też pojedynczych słów. Realizowane są też inicjatywy mające na celu prezentację UKD w postaci faset w bazach danych.

KONTROLA AUTORYTATYWNA UKD

Kartoteka wzorcowa UKD zapewnia standaryzację klasyfikowania i metod wyszukiwania, spójność i kompatybilność klasyfikowania, przeszukiwanie zasobów informacyjnych za pomocą symboli i terminów indeksowych skorelowanych z symbolami⁵. W kartotece wzorcowej UKD prezentowane są zarówno ujednolicone, wzorcowe symbole klasyfikacji, jak również ujednolicone odpowiedniki słowne do symboli.

Do najważniejszych kartotek wzorcowych UKD należą kartoteki wzorcowe: Biblioteki Narodo-

wej Czech (CZENAS), sieci bibliotek technicznych Szwajcarii (NEBIS), Biblioteki Narodowej Hiszpanii, Biblioteki Narodowej i Uniwersyteckiej w Chorwacji, Biblioteki Narodowej Węgier. W Bibliotece Narodowej w Polsce od 2011 r. prowadzona jest kartoteka wzorcowa UKD. Obecnie zawiera prawie 17 tys. rekordów wzorcowych.

STRUKTURA HIERARCHICZNA UKD

W językach informacyjnych, które nie mają charakteru klasyfikacji, nie można odwzorować w zadowalający sposób hierarchii. Hierarchia jest za to zawsze odwzorowana w językach klasyfikacyjnych. W językach paranaturalnych, które nie w pełni posiadają strukturę hierarchiczną, klasyfikacje bywają wykorzystywane do porządkowania dziedzinowego ich zasobów słownictwa. Ograniczenie do konkretnego działu UKD pozwala również na prowadzenie kwerend w obrębie danej dziedziny.

Układ hierarchiczny pozwala na porządkowanie informacji. Jest to widoczne w układach działowych w wolnym dostępie do półek i wykazach działów dla bibliografii, np. w serbskiej⁶ czy polskiej⁷ bibliografii narodowej.

Klasyfikacje często towarzyszą innym językom informacyjnym. Czasami klasyfikacje wraz z językami paranaturalnymi, przy zachowaniu równoważności języków, wchodzi w skład jednej kartoteki wzorcowej, tak np.: w czeskiej kartotece wzorcowej czy w hiszpańskiej kartotece wzorcowej.

WIĄZANIE UKD ZA POMOCĄ LINKED DATA

Linked Data to system łączenia danych dostępnych w postaci cyfrowej. Podstawowym jego składnikiem są odnośniki albo odsyłacze do innych stron, źródeł informacji, tj. tak zwane hiperłącza (hiperlinki). Do zalet wykorzystania Linked Data w bibliotekach cyfrowych zalicza się poprawę widoczności danych, możliwość ustalenia powiązań z innymi serwisami online oraz zapewnienie współdziałania danych.

W modelu Linked Data opublikowano wersję skróconą UKD, tzw. UDC Summary⁸.

Rozpoczęto również prace mające na celu uporządkowanie zasobów Wikipedii. W ramach nowej inicjatywy Wikidata planowane jest uzupełnianie haseł Wikipedii m.in. o symbole UKD, np.: hasło *Logika matematyczna*⁹ zawiera link do symbolu 510.6, prezentowanego w UDC Summary.

WIZUALIZACJA UKD

Przeprowadza się próby wizualizacji różnych typów klasyfikacji, w tym UKD. Przykładem wizualizacji UKD jest prezentacja symboli UKD w zrealizowanym w Bibliotece Narodowej projekcie PASSIM¹⁰. Odpowiedniki słowne do symboli UKD oraz wyrażenia słowne „W dziedzinie” umieszczone zostały na tzw. grafie zależności, czyli grafie uporządkowanych pojęć semantycznych, gdzie określona dziedzina wiedzy wyrażana została za pomocą pojęć oraz relacji, istniejących między tymi pojęciami.

Ciekawym przykładem jest też próba wizualizacji symboli UKD, dokonana na zbiorach Biblioteki Politechniki Warszawskiej¹¹.

WIELOJĘZYCZNOŚĆ UKD

Symbole UKD, posiadające odpowiedniki słowne w języku angielskim tłumaczone są na języki narodowe. Konsorcjum UKD stworzyło dwie takie bazy. Jest to UDC Summary, wersja skrócona UKD, przetłumaczona na 57 języków, w tym na język polski oraz UDC Online, przetłumaczona na 7 języków.

Od 2013 r. w ramach współpracy z Konsorcjum UKD prowadzone są prace, mające na celu przygotowanie wersji polskiej całego pliku wzorcowego UKD. Na 70 tys. odpowiedników słownych do symboli do tej pory przetłumaczono na język polski ponad 43 tys. odpowiedników.

WYSZUKIWANIE PRZEZ SŁOWO W UDC ONLINE

UDC Online¹² to kompletna, aktualizowana na bieżąco baza, zawierająca pełne tłumaczenie pliku wzorcowego UKD. Do tej pory istniała możliwość wyszukiwania przez odpowiednik słowny lub symbol UKD. Obecnie UDC Online daje możliwość wyszukiwania przez słowo (Przykład s. 12).

AUTOMATYCZNA ANALIZA SYMBOLI UKD

Pod koniec 2016 r. na stronie Konsorcjum UKD została udostępniona baza pod nazwą UDC number interpreter/parser¹³. Jest to narzędzie do automatycznej analizy symboli UKD, w tym symboli złożonych, np. symbol **94(100)^{1914/1918}:355.4** jest rozłożony na poszczególne elementy i za pomocą Linked Data łączy z UDC Summary, np.:

– *main table number*

94 (<http://udcdata.info/068284>, *General history* [EN])

Term	Chain Index	Notation
chivalry	Ethics and society -- Moral philosophy. Ethics. Practical philosophy -- Philosophy	177.1
chivalry	Flags of the nobility and the orders of chivalry -- Flags. Standards. Banners -- Biographical studies. Genealogy. Heraldry. Flags -- MAIN TABLES	929.93
chivalry	Orders of chivalry -- Nobility. Titles. Peerage -- Biographical studies. Genealogy. Heraldry. Flags -- MAIN TABLES	929.71
chivalry	Other subjects -- Subjects for artistic representation. Iconography. Iconology. Decoration. Ornament -- Arts (special auxiliaries)	7.049.1

– common auxiliary of place – auxiliary table number (100) (<http://udcdata.info/002117>, Universal as to place. International. All countries in general [EN])

– common auxiliary of time – auxiliary table number “1914”
“1918”

– main table number 355.4 (<http://udcdata.info/024050>, War operations in general. Tactics. Strategy. Theatre of war. History of campaigns [EN])

ZAWĘŻENIE WYSZUKIWANIA ZA POMOCĄ UKD

Zawężenie wyszukiwania za pomocą UKD przy użyciu faset jest realizowane w TinREAD (The Information Navigator for Readers)¹⁴. Jest to narzędzie, które obsługuje tezaurus klasyfikacji, w ramach którego słowne terminy indeksowe są przypisane do symboli klasyfikacyjnych UKD i Klasyfikacji Dziesiątej Deweya.

ZAKOŃCZENIE

Aktualne formy prezentacji UKD w Europie wpisują się w nowoczesny nurt prezentacji języków informacyjnych na świecie. Znajduje to swój wyraz także w tematyce poszczególnych seminariów UKD¹⁵, organizowanych od 2007 r. przez Konsorcjum UKD. Poruszane są tam między innymi omówione powyżej zagadnienia kontroli autorytatywnej, fasetyzacji oraz wizualizacji wiedzy.

Jolanta Hys
Joanna Kwiatkowska
Biblioteka Narodowa

PRZYPISY

- ¹ UDC Users Worldwide: http://www.udcc.org/index.php/site/page?view=users_worldwide
- ² UDC libraries in the world: <http://universaldecimalclassification.blogspot.co.uk/search?updated-max=2012-08-25T15:28:00%2B01:00&max-results=3&start=12&by-date=false>
- ³ Overview of Last Reported Editions of the Universal Decimal Classification: http://www.udcc.org/files/UDCeditions_overview_2010July.pdf
- ⁴ BOURDON F., LANDRY P. *Best practices for subject access to national bibliographies: interim report by the Working Group on Guidelines for Subject Access by National Bibliographic Agencies*: http://archive.ifa.org/IV/ifa73/papers/089-Bourdon_Landry-en.pdf
- ⁵ McIIWAINE I. *UDC a guide to its use*, 2007, s. 237.
- ⁶ Bibliography of Serbia. Monographic publications: http://bibliografije.nb.rs/bibliografija/tekuca/monografaska/MP17_2016_01sv/?jez=srp
- ⁷ Katalogi i bibliografie BN: <http://www.bn.org.pl/katalogi-i-bibliografie>
- ⁸ UDC Summary Linked Data [online], [dostęp: 4.08.2016]. Dostępny w WWW: <http://udcdata.info/>
- ⁹ Wikidata: <https://www.wikidata.org/wiki/Q1166618>
- ¹⁰ HYS J., MICHALSKA M. Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiąta w projekcie PASSIM, *Toruńskie Studia Bibliologiczne*, 2015 nr 1, s. 89-106.
- ¹¹ Wizualizacja zbiorów Biblioteki Politechniki Warszawskiej: http://seminar.udcc.org/2015/images/Kowalczyk-Skonieczny-Wornbard_Poster_InternationalUDCSeminar2015.pdf
- ¹² UDC Online: <http://www.udc-hub.com/>
- ¹³ UDC number interpreter/parser: <http://piros.udc-interpreter.hu/#>
- ¹⁴ TinREAD: <http://opac.biblioteca.ase.ro/opac/advancedsearch>
- ¹⁵ International UDC seminars: <http://seminar.udcc.org/>

MAŁGORZATA WÓJTOWICZ

Historyczne zbiory Główniej Biblioteki Pracy i Zabezpieczenia Społecznego

Główna Biblioteka Pracy i Zabezpieczenia Społecznego (GBPIS) w Warszawie należy do grona ogólnodostępnych placówek naukowych. Zasluguje na szczególną uwagę ze względu na unikalny charakter zgromadzonych zbiorów. W 2014 r. świętowała Jubileusz 40-lecia swojej działalności. Przypomniano wówczas znakomite dzieje Książnicy i pracę wielu pokoleń bibliotekarzy. Obecnie jest państwową jednostką budżetową, a pieczę nad nią sprawuje Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Biblioteka jest placówką z najbogatszym zbiorem w Polsce z zakresu szeroko pojętej pracy, polityki społecznej oraz zabezpieczenia społecznego. Prowadzi działalność biblioteczną, bibliograficzną, informacyjną, naukową i wydawniczą. Gromadząc, opracowując, przechowując i udostępniając rozwija współpracę z krajowymi i zagranicznymi instytucjami w zakresie wymiany piśmiennictwa. Księgozbiór Działu Zbiorów Pracy i Zabezpieczenia Społecznego liczy ponad 57 tys. jednostek inwentarzowych wydawnictw zwartych i około 18 tys. wol. czasopism. Wyżej wymienione aspekty działalności w połączeniu z bogactwem zasobów świadczą o randze i znaczeniu placówki, której dodatkowego splendoru dodaje przejęty po Komitecie Pracy i Płac tzw. stary zbiór, liczący 6466 wol. Oprócz publikacji z XX w. znajdują się tu także cenne stare druki z XVIII w. oraz niezwykle interesujące wydawnictwa z XIX stulecia.

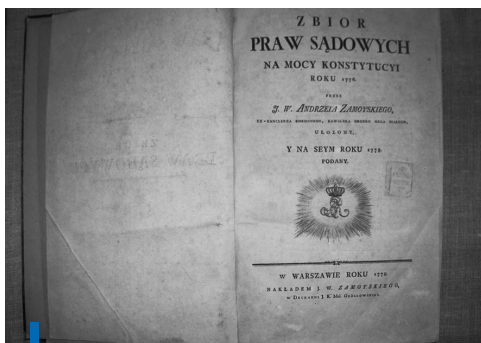
STARE DRUKI

Najcenniejszą i niezwykle ciekawą z historycznego punktu widzenia częścią zbiorów Biblioteki są stare druki z XVIII w. Księgozbiór tworzą wyłącznie druki polskie – w odniesieniu do treści, twórcy i miejsca wydania, związane z polskim piśmiennictwem. Można zatem wyrazić przekonanie, że o randze i wartości tej kolekcji świadczy jej narodowa przynależność, która w połączeniu z bogactwem zasobu treściowego i poruszanej problematyki wskazuje na poziom życia intelektualnego w dawnej Polsce.

Historyczną, najstarszą część zbiorów, które zostaną przedstawione i scharakteryzowane w dalszej części artykułu, biblioteka przechowuje z wielką pieczołowitością. Dzieła te są doskonałym materiałem do badań naukowych z obszaru problematyki prawnohistoryczno-społecznej i stanowią bogate źródło wiedzy merytorycznej oraz historycznej dla naukowców różnych gałęzi nauki, zasługują zwłaszcza na uwagę badaczy, miłośników starych druków i poloników XVIII w.

Prezentację otwiera najstarszy druk w kolekcji – źródłowe wydawnictwo „Zbiór Praw Sądowych Na Mocy Konstytucji Roku 1776 Przez J. W. Andrzeia Zamoyskiego [...] Ułożony Y Na Sejm Roku 1778 Podany”, wydany w 1778 r. nakładem Zamoyskiego w drukarni Gröllowskiej. Egzemplarz oprawiony w półskórek, z wydru-

kowanym na stronie tytułowej ozdobnym monogramem Stanisława Augusta Poniatowskiego SAR (Stanislaus Augustus Rex), z kartą tytułową w kolorze czarnym, może być szczególnie ciekawą z punktu widzenia historyka badającego w dawnych książkach ślady ich przynależności do właścicieli, posiada dwa różne znaki proveniencyjne. Pierwszym jest umieszczony na odwrocie przedniej okładki piękny ekslibris Adama Zarzeckiego wykonany techniką graficzną cynkotypiczną (druk wypukły) na arkuszu 13x8 cm z 1923 r., przedstawiający roznegliżowaną niewiastę z książką w dłoni atakowaną w sypialni przez gigantycznego homara, sygnowany monogramem T.G. (Tadeusz Gronowski, grafik, twórca ekslibrisu), drukowany w kolorze karminowym. Opisany ekslibris jest nie tylko symbolem przynależności książki, ale pełni też funkcję dekoracyjną, podnosząc wartość artystyczną druku. Drugim znakiem własnościowym jest umiejscowiona m.in. na karcie tytułowej pieczęć litewskiej Biblioteki Dukuszańskiej.

Strona tytułowa „Zbioru Praw Sądowych...” z roku 1778
 Fot. ze zbiorów Biblioteki

Zbiór praw sądowych zwany też Kodeksem Zamojskiego stanowi opracowaną przez Andrzeja Hieronima Zamojskiego, kanclerza wielkiego koronnego (1764-1767) – kodyfikację polskiego prawa doby stanisławowskiej, stworzoną w zgodzie z ideami oświecenia, w celu ulepszenia i stworzenia nowego prawa, nadążającego za zmieniającymi się stosunkami społeczno-gospodarczymi. Zawiera przepisy reformujące stosunki społeczne i polityczne. Mimo odrzucenia uregulowań przez Sejm w 1780 r. idee Kodeksu Zamojskiego wprowadziła w życie Konstytucja 3 Maja. Wydanie z 1778 r., nie cytowane przez K. Estreichera składa się z trzech części

z „Regestrem Materyi Praw” odnośnie każdej z nich. Dzieło wprowadzało istotne regulacje prawne dotyczące życia społecznego w dawnej Rzeczypospolitej.

Drugim dziełem z kolekcji starych druków Biblioteki jest wydany w Wilnie w 1786 r. „Statut Wielkiego Księstwa Litewskiego [...]” – kodyfikacja prawa cywilnego, karnego, procesowego, w części publicznego. Oprawę egzemplarza Statutu stanowi pełna skóra brunatna, uwagę zwraca zastosowanie zwieżów i użycie ślepych tłoczeń na grzbiecie, podnoszących wartość estetyczną oprawy. W egzemplarzu z kartą tytułową w kolorze czarnym ciekawa jest obecność na wyklejce przedniej okładki nieproweniencyjnego zapisu (zainteresowanych zachęcamy do podjęcia próby rozszyfrowania drugiego wersu wiersza), który stanowi zapewne ślad własnej twórczości poetyckiej dawnego użytkownika i podpis Józefa Strzaskiego. Kartę tytułową znaczą też obecność dwóch pozornie nieczytelnych pieczęci. Po wnikliwym zbadaniu jawią się one jako odciski z monogramem króla Stanisława Augusta. Na verso strony tytułowej widnieją winita z herbem Polski i Litwy, w środku Ciołek. Wydanie jest cytowane w Bibliografii Estreichera (XV-XVIII 29, 240).

Na treść dzieła składa się tzw. III Statut Wielkiego Księstwa Litewskiego, wydany pierwotnie i zatwierdzony na Sejmie Koronacyjnym 1588 r., obowiązujący w prawie sądowym do 1840 r. Niższy egzemplarz obejmuje tekst Statutu z 14 rozdziałami, Trybunał z roku 1581 i Rejestr zawierający artykuły i paragrafy Statutu oraz Summariusze Wielkiego Księstwa Litewskiego – przedrukowane za panowania króla Stanisława Augusta Poniatowskiego.

Kolekcję osiemnastowiecznych druków bibliotecznej kolekcji zamyka dzieło autorstwa Antoniego Trębickiego vel Trembickiego (1764?-1834), prawnika, posła inflanckiego na Sejm Czteroletni, pisarza i działacza Kuźnicy Kołłątajowskiej: tom I „Prawo Polityczne i Cywilne Korony Polskiej Y Wielkiego Xięztwa Litewskiego [...]”, wydany w roku 1789 i tom II z roku 1791, oba w Drukarni Piotra Dufour. Niniejsze wydania dzieła są cytowane w Bibliografii Estreichera (T. 1 i 2 XV-XVIII 31, 290). Oba woluminy oprowiane w półskórek, z kartą tytułową w kolorze czarnym dostarczają ciekawego materiału do badań proveniencyjnych. Na podstawie własnoręcznego podpisu (T. 1) oraz znaku własnościowego w formie podłużnej pieczęci Józefa

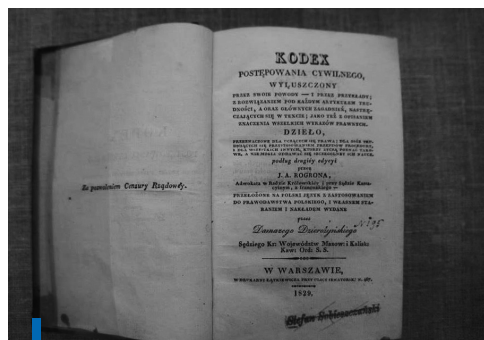
Latosińskiego na karcie tytułowej tomów pierwszego i drugiego, można zidentyfikować dwóch posesorów druku. Jak wykazały przeprowadzone analizy dotyczące znaków własnościowych w starych drukach, właściciele lub amatorzy książek często nie troszczyli się o sporządzenie specjalnych znaków własnościowych w postaci superekslibrisu, ekslibrisu czy pieczęci, a gromadząc dzieła, opatrywali je jedynie własnym podpisem lub składanką introligatorską. Kolejnym znakiem własnościowym są pieczęcie Biblioteki Oskragiełły w Krakowie m.in. na stronie zawierającej dedykację autora dla Michała Ks. Radziwiłła.

STARODAWNE PRAWA POLSKIEGO POMNIKI – IUS CIVILE XIX WIEKU

W historycznej, najstarszej części księgozbioru Głównej Biblioteki Pracy i Zabezpieczenia Społecznego znajdujemy „Dziennik Praw” – publikację wydawaną w Warszawie w okresie Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego na przestrzeni kilkudziesięciu lat dziewiętnastego stulecia. Akty prawne zamieszczone w urzędowym Dzienniku obejmują zarówno prawodawstwo cywilne jak również proceduralne, na których z kolei niezatarte piętno odcisnął stworzony przeszło dwieście lat temu we Francji „Code civil”, czyli Kodeks cywilny Napoleona, obowiązujący w Polsce na mocy art. 69 Konstytucji Księstwa Warszawskiego z 1808 r. Utrzymywane po upadku Napoleona na polskich ziemiach pod rosyjskim zaborem stał się naszym rodzimym *lex*, a stanowiąc swoiste arcydzieło sztuki legislacyjnej swej epoki, w zasadniczy sposób wzmocnił system polskiego prawa cywilnego. Po początkowej niechęci względem jego zaistnienia w polskim prawodawstwie, z biegiem czasu traktowany był jako przejaw kultury i myśli prawnej, stanowił odruch obrony przed polityką zaborky prowadzoną w Królestwie Kongresowym po powstaniu listopadowym, a zwłaszcza styczniowym, stając się jednocześnie trwałym świadectwem narodowej tożsamości, enklawą polskości w obszarze carskiego prawodawstwa i wreszcie świadectwem przynależności do cywilizacji Zachodu. W oparciu o strukturę kodyfikacji napoleońskiej stworzono Kodeks cywilny Królestwa Polskiego. Jako cenne wydawnictwo źródłowe z pewnością zaciekawi zainteresowanych nowożytną historią polskiego procesu legislacyjnego, związanego ściśle z napoleońskim *Code civil*,

do którego odnoszą się pamiętne słowa cesarza Francuzów: *Moja chwała nie polega na czterdziestu zwycięskich bitwach, bo została przekreślona jedną klęską pod Waterloo. Tym, co słać będzie moje imię po wsze czasy, jest mój kodeks cywilny*. Tekst aktu znajdzie czytelnik w zbiorach GBPIZS, jako druk nr 41 dziesiątego tomu „Dziennika Praw” wydanego w Warszawie w okresie Królestwa Polskiego w roku 1825, a więc w roku uchwalenia przez Sejm, jako ustawy obowiązującej od 1 stycznia 1826 r. Składa się z 521 artykułów zebranych w jedenastu tytułach i stanowi tylko niewielką modyfikację francuskiej kodyfikacji cywilnej. Przedmiotem regulacji jest prawo osobowe, małżeńskie, rodzinne i opiekuńcze. Wydanie, które jest w posiadaniu Biblioteki zostało zacytowane w Bibliografii K. Estreichera (Estr. XIX, I, 442). Egzemplarz tego tomu Dziennika oprawiony jest w szaroniebieską tekturę i półskórek, posiada kartę tytułową w kolorze czarnym, na której widnieje ciemna prostokątna pieczęć z monogramem (widoczna litera A), stanowiąca ślad przynależności druku do dawnego właściciela. Stanowiąc może intrygującą zagadkę do rozwikłania dla historyka czy badacza i miłośnika starych książek, zajmującego się fascynującym acz trudnym odczytywaniem znaków własnościowych i zapisków rękopiśmiennych.

Drugim dziełem z kolekcji druków historycznych, który zaprezentujemy, jest tekst źródłowy z zakresu cywilnego prawa proceduralnego: „Kodex postępowania cywilnego, wyłuszczone przez swoje powody – i przez przykłady... Dzieło przeznaczone dla uczących się prawa; dla osób trudniących się przystosowaniem przepisów procedury, i dla wszystkich innych, którzy życzą poznać takowe, a nie mogli oddawać się szcze-

Strona tytułowa „Kodexu postępowania cywilnego...” z 1829 r.
Fot. ze zbiorów Biblioteki

gólney ich nauce. Podług drugiej edycji przez J. A. Rogrona, Adwokata w Radzie Królewskiej i przy sądzie Kassacyinym”. Druk zawiera polską translację tekstu francuskiej procedury cywilnej z 1806 r. „Code de procédure”, wprowadzonej już w 1808 r. do Księstwa Warszawskiego wraz z Kodeksem Napoleona, a obowiązującej później na terenach Królestwa Polskiego i po odzyskaniu niepodległości, i wreszcie do czasów po II wojnie światowej, kiedy zastąpiono kodyfikację napoleońską nowym kodeksem procedury cywilnej w 1975 r. Dzieło z tekstem Kodeksu zasługujące na uwagę zarówno ze względu na zawartość treściową, jak również swą piękną artystyczną oprawę i obecność znaków proveniencyjnych, zostało wydane w Warszawie w 1829 r. w Drukarni Łątkiewicza, mieszczącej się przy ulicy Senatorskiej. Tłumaczenia tekstu francuskiego podjął się Damazy Dzierożyński (1783-1835), będący jednocześnie wydawcą druku, prawnik, pełniący różne funkcje w sądownictwie Księstwa Warszawskiego, wykładowca prawa i instytucji prawa rzymskiego na Królewskim Uniwersytecie Warszawskim i filozofii w Liceum Warszawskim, w czasach Królestwa Polskiego adwokat przy Sądzie Najwyższym. Kodeks, wydany w dwóch tomach, składa się z dwóch części, podzielonych na księgi i sygnowanych odrębnymi tytułami. Pierwsza zawiera unormowanie dotyczące postępowań spornych wraz z egzekucją (vide sądy I instancji i ciekawa z punktu widzenia historycznego instytucja sędziego pokoju – [novum w polskim prawodawstwie cywilnym] przeprowadzającego przed wytyczeniem przywództwa tzw. próby pojednania oraz orzekającego w sprawach niespornych, opiekuńczych i rodzinnych, oraz posiadającego jurysdykcję karną), druga reguluje niektóre rodzaje postępowania niespornego oraz działań sądów polubownych. Zwróćmy uwagę na wspaniałą oprawę druku: półskórek i brązową fakturę oraz piękne zdobienia grzbietu w postaci złożonych tłoczeń (ornament roślinny i elementy geometryczne) oraz złożoną tytulaturę. Niniejsze wydanie cytowa-

ne w Bibliografii Estreichera (Estr., XIX, IV, 81), dostarcza ciekawego materiału do badań proveniencyjnych. Na stronie tytułowej w kolorze czarnym widnieje podłużna, niebieska pieczętka wskazująca na dawnego posesora druku Stefana Sobieszczańskiego, natomiast na verso strony tytułowej dwie pieczęcie biblioteczne, owalna (BMPiOS) i okrągła (GBPZS). Nieliczbowane strony 3-6 zawierają dedykację tłumacza. Jej adresem jest Ignacy Hrabia Sobolewski, Minister Komisji Rządowej Sprawiedliwości Królestwa Polskiego. Na verso strony tytułowej drugiego tomu odnajdujemy sentencję łacińską, będącą właściwie rodzajem paremii prawniczej, autorstwa Publiusa Luventiusa Celsusa, prawnika z czasów cesarza Hadriana, zamieszczoną w justyniańskiej kodyfikacji prawa w VI wieku, którą stanowiło dzieło będące drugą częścią *Corpus Iuris Civilis* „Digesta seu pandectae” (łac. uporządkowane dzieło zbiorowe, gr. Pandectae – zawierające wszystko), stanowiącym wybór z dzieł kilkudziesięciu jurystów, głównie klasycznych – „*Leges scire, non [hoc] est verba earum tenere, sed vim ac potestatem*” (Dig. I, 1.3.17), w literackim przekładzie D. Dzierożyńskiego: „Znaiomość wyrazów prawnych, nie stanowi ieszcze znaiomości prawa, bo do tego potrzeba poiąć dążność, cel i dzielność iego”, czyli w dosłownym tłumaczeniu „Znać ustawy, to nie znaczy trzymać się ich słów, ale rozumieć sens [ich] i znaczenie”.

Zachęcamy Czytelników, zainteresowanych dziedzinami: prawa, historii, nauk społecznych, badaczy dziejów piśmiennictwa i miłośników starych druków, obdarzonych zamiłowaniem do zgłębiania intrygujących tajemnic starych oficyn drukarskich, do odwiedzenia naukowej biblioteki. Wszelkie informacje praktyczne dotyczące korzystania ze zbiorów GBPZS oraz zasady ich udostępniania znajdują się na stronie internetowej biblioteki (www.gbpz.gov.pl).

Małgorzata Wójtowicz
Główna Biblioteka Pracy i Zabezpieczenia Społecznego
w Warszawie

MONIKA SIMONJETZ

Na początku było SŁOWO

W listopadzie 2016 r. Bibliotekę Wojewódzką im. C. Norwida w Zielonej Górze odwiedziła Joanna Papużyńska. Wykład „Współczesna poezja dla dzieci” odbył się w ramach szóstej edycji konwersatoriów bibliotekoznawczych.

Profesor Papużyńska poruszyła kwestię uwolnienia rynku książki, co miało niebagatelny wpływ na kształt twórczości dla dzieci. Pierwsze, co się dało zauważyć, to rozbieżność między kryteriami fachowymi, a wyborami czytelników. Podobnie stało się w przypadku literatury dla dorosłych. J. Papużyńska odwołała się m.in. do nagrody Nike 2016 dla Bronki Nowickiej za książkę *Nakarmić kamień*. Poetycka proza laureatki ogólnopolskiej nagrody literackiej nie spotkała się z czytelnicznym boomem, chociaż Grażyna Torbicka wspominała podczas gali wręczenia nagród, jak w kolejnych edycjach przyznawanie „Literackiej Nagrody Nike” wpływało znacząco na zainteresowanie konkretnymi publikacjami. W zasobach bibliotecznych tytuł się pojawił, ale długiej listy oczekujących na wypożyczenie nie odnotowano. Zupełnie odmienną sytuację obserwowaliśmy w przypadku „hиту” z serii dziejów Greya. Czytelniczy szal? Amok? Fenomen kulturowy? Książka, której daleko do dobrej literatury podbiła serca czytelników na całym świecie i nadal jest wypożyczana, choć z częstotliwością bardziej umiarkowaną. Wciąż jednak, wspomagana filmowymi adaptacjami, cieszy się sentymentem, zwłaszcza młodych kobiet.

Dzisiaj książkę wydać może niemal każdy. Wprawdzie o gustach się nie dyskutuje, ale chaos i nadmiar mogą być przyczyną słabego czytania Polaków. O ile możemy powiedzieć, że proza popularna i tzw. czytadła są wypożyczane, o tyle w interesującej i nagradzanej literaturze współczesnej jesteśmy słabo zorientowani. O trendach czy problemach w litera-

turze nie wspomina się prawie wcale. Na ogół czytanie jest uwarunkowane genetycznie: tam, gdzie czytają rodzice, najczęściej czytają też dzieci. Coraz częściej, niestety, zdarzają się wyjątki od reguły, bo wielu czytających rodziców z bólem przyznaje, że ich dzieci NIE CZYTAJĄ. Z cennych genów pozostała świadomość, że pewne książki przeczytać należy. Tak oto pytani (nie)czytelnicy deklarują, że ostatnio czytali... Sienkiewicza. Młody bohater jednej z sond ulicznych emitowanej w polskiej telewizji, recytując poddane lekturze tytuły zacnego noblisty, zaraz po *Potopie* wymienił bez wahania *Dziady*. O tempora, o mores – chciałoby się rzec za Cyceronem. *Dziady* Sienkiewicza...

Jak zachęcić młodzież do czytania, do studiowania słowa pisanego? Jak motywować do wartościowych wyborów? Lektury, które zachwycały rodziców, rodziły porywy serca, wzruszały, wbiły w fotel, w młodych nie wywołują absolutnie żadnych emocji. Co niektórzy przełkną *W pustyni i w puszczy*, *Krzyżaków*, *Romeo i Julię* czy *Ten obcy*, ale bez ekscytacji. Trudno oprzeć się wrażeniu, że permissywność w wychowaniu ma w tej dziedzinie określone zasługi. Być może ta specyficzna odmiana rodzicielskiej tolerancji, przyzwolenie na swobodę w postępowaniu i zachowaniu, przychylność i bezstresowa dydaktyka wpływają również na uczestnictwo w kulturze pisanego słowa. Młodzi tworzą blogi, celebryci piszą i wydają książki, a literatura piękna w pełnym tego słowa znaczeniu znika ze świadomości nastolatków. Coraz częściej pojawiają się *Dziady* Sienkiewicza. Zanikają zdolności czytania ze zrozumieniem, łączenia wątków i motywów. Pozostaje mieć nadzieję, że młodzi bogowie – jak większość ludzi – dojrzeją. Dorosną również do pokory niosącej ze sobą życiową mądrość,

świadomość własnych słabości, ograniczeń i zgody na ponadpokoleniowe prawdy, m.in. takie, że czytanie rozwija i poszerza horyzonty. Warto pokazywać to dzieciom. Umiejętność czytania, zwłaszcza refleksyjnego jest koniecznością, wartością użytkową. Niezbędną w życiu, jak umiejętność liczenia.

Z drugiej strony, na okładkach niemal wszystkich części Harrego Pottera widnieje bardzo optymistyczny cytat *Jeśli sądzisz, że w dobie komputerów sztuka czytania zanika, zwłaszcza wśród dzieci, to niezawodny znak, że jesteś MUGOLEM!* Słowa te, w odniesieniu do popularności serii, są potwierdzeniem, iż dobra lektura może w każdym wskrzesić ducha czytelnika. I odrodzi się niczym feniks z popiołów, by ruszyć na podbój czytelnicznych wyzwań. A jeśli szukać dobrej książki, to w bibliotece. Biblioteka? Oczywiście! Placówki biblioteczne dzięki swoim zasobom i pracownikom gwarantują zaspokojenie potrzeb w zakresie uczestnictwa w kulturze pisma. Oczytany bibliotekarz – najlepszym doradcą. Może zdziałać cuda. Natomiast od lektury, która naprawdę zafascynuje nastolatka, jest już tylko krok do klasyki i wartościowej literatury współczesnej. Dzięki bibliotece obok serii „Zwiadowcy” Johna Flanagana, *Tunele* Rodericka Gordona i Briana Williama, czy *Cherub* Roberta Muchamore pojawiają się: Tadeusz Konwicki, Zbigniew Herbert, Adam Mickiewicz, Dorota Terakowska, Magdalena Parys, Olga Tokarczuk, Marcin Szczygielski, Magdalena Grzebałkowska, Sylwia Chutnik. *Bo jednak smakowanie kultury, doświadczanie jej i budowanie dzięki niej swojego gustu nie jest procesem łatwym. Współczesna kultura charakteryzuje się nadmiarem i pewnym trudnym do opanowania chaosem. Dlatego każdy, kto chce się orientować choćby w jednej z jej dziedzin, musi włożyć w to sporo wysiłku*¹. Obecnie ten wysiłek muszą włożyć nauczyciele i rodzice. W szkołach pojawiły się „Książki naszych marzeń” i obok z zasady nielubianych lektur stanęły wydania dające nadzieję na obudzenie pasji czytania. Wielu nauczycieli razem ze swoimi uczniami wędruje do szkolnej biblioteki i chwala im za to, bo niektórzy uczniowie sami nigdy nie odkryliby skarbów kryjących się na bibliotecznych półkach. Rodzicom natomiast warto polecić wycieczkę do biblioteki publicznej i kontakt z właściwym bibliotekarzem. Nie bibliotekarzem w ogóle, ale pracującym z młodzieżą, czytającym książki adresowane do tej grupy wiekowej, śledzącym trendy w młodzieżowej literaturze i pilnie obserwującym swoich użytkowników. Ludzie młodzi to grupa bardzo wymagająca, dlatego potrzebująca doskonałego przewodnika, pasjonata, właściwego człowieka na właściwym miejscu. Nikt nie jest alfą

Profesor Joanna Papuzińska
Fot. Archiwum Biblioteki

i omegą. Specjalista od wszystkiego w profesjonalnej obsłudze nastoletniego użytkownika i kształtowaniu nawyków czytelnicznych zakrawa raczej na żart. Życzę zatem młodym ludziom poszukującym dobrej książki, by trafili na swojego przewodnika, jak udało się to mojemu synowi, za co na łamach „Bibliotekarza” dziękuję koleżance Marzenie, kierownicze Bibliotecznego Centrum dla Dzieci i Młodzieży w Zielonej Górze.

Profesor Papuzińska, autorka wielu naukowych opracowań, m.in. na temat inicjacji literackich² w swoich wspomnieniach *Darowane kreski* opisywała spotkania z książką w rodzinnym domu: *Nadchodził pierwszy dzień świąt, który też miał swoje obyczaje. Tego dnia w ogóle nie robiło się śniadania i nie wstawano się z łóżek do bardzo późnej godziny. Cały dom zamieniał się w wielką sypialną czytelnik. (...) Tak więc każdy spędzał ów świąteczny poranek zatopiony w lekturze. (...) Ten czyta ze zmarszczoną brwią, innemu groza prawie zjeżyła na głowie włosy, ów wybucha co chwila salwą śmiechu, a inna jeszcze ociera łzę rękawem nocnej koszuli*³. Dzięki bibliotekarzom takie czytelniczne poranki, chociażby wolne soboty czy niedziele mogą się zdarzyć w wielu rodzinach. Biblioteka. Oczywiście! Bo na początku było SŁOWO... I nie chodzi tutaj o słowo wystukane na klawiaturze w wyszukiwarce Google.

Monika Simonjetz
WiMBP im. C. Norwida w Zielonej Górze

PRZYPISY

- 1 ZUCHORA, A. Co nam się podoba, *Zwierzciadło* 2016, nr 10, s. 119-120.
- 2 PAPUZIŃSKA, J. *Inicjacje literackie: problemy pierwszych kontaktów dziecka z książką*. Warszawa: WSiP 1981.
- 3 PAPUZIŃSKA, J. *Darowane kreski*. Łódź: Wydaw. Literatura, 2002, s. 93-94. ISBN 83-88484-67-2.

JOANNA ŻÓŁTOWSKA

E-seniorzy przełamują bariery

Pierwotnie internet służył wyłącznie jako źródło informacji. W chwili obecnej jest on przesłaniem umożliwiającą i wspomagającą edukację, pracę, załatwianie codziennych spraw, jednak głównie miejscem pozwalającym na komunikację z innymi osobami. Liczba korzystających z internetu zwiększa się we wszystkich grupach wiekowych, również wśród osób starszych, choć seniorzy posługujący się siecią nadal są nieliczni.

Obecnie znacząco wzrosła ranga internetu w różnych sferach życia a jego użytkowanie stało się niezbędne. Z tego też powodu osoby, które nie korzystają z internetu mają możliwość tylko znikomego uczestnictwa w życiu kulturalnym, społecznym czy zawodowym. Takie ograniczenie prowadzi stopniowo do całkowitego wykluczenia, określanego jako wykluczenie cyfrowe. Z badań wynika, iż głównymi czynnikami wpływającymi na takie zjawisko są: poziom wykształcenia, wysokość dochodów, miejsce zamieszkania oraz czynniki kulturowe i wiek. Grupą, która najrzadziej korzysta z internetu są osoby starsze, a sprzyja temu m.in. brak zainteresowań w tym zakresie. Seniorzy są przekonani, iż internet nie jest przeznaczony dla osób w ich wieku. Seniorzy odczuwają także strach przed trudnościami w nauce obsługi komputera i internetu, wyłącznie z obawą o jego zepsucie. Dyskomfortem dla nich jest także odczuwany wstyd przed młodszym pokoleniem w związku z brakiem cyfrowej wiedzy¹.

Pracownicy Działu Informacji Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Jana Pawła II w Opolu już

od 6 lat wychodzą naprzeciw potrzebom seniorów. Pierwsze spotkania związane z problematyką komputerową zaczęły odbywać się w 2011 r., wraz z chwilą przeniesienia biblioteki do nowego lokalu przy ul. Minorytów 4. Pierwotnie były to indywidualne spotkania, które następnie przerodziły się w cykliczne godzinne warsztaty „E-Senior”. Ponieważ zapotrzebowanie na pozyskiwanie wiedzy komputerowej wśród seniorów było i jest duże, spotkania te zostały zmienione na zajęcia dwugodzinne. „Mobilny senior” – to ośmiotygodniowe zajęcia komputerowe, których tematyka oraz materiały pomocnicze dla kursantów na każde zajęcia są przygotowywane przez pracowników Działu Informacji. Kurs jest nakierowany na osoby, które dopiero co rozpoczynają swoją przygodę z internetem i komputerem. Uczestnicy od pierwszych lekcji zapoznają się z budową komputera i zaczynają sami stawiać pierwsze komputerowe kroki. Używając programu „Ćwiczenia z myszką” seniorzy ćwiczą czynności manualne, a następnie „wchodzą” do internetu, gdzie uczą się korzystania z serwisów internetowych, posługiwania się wyszukiwarką internetową, pocztą elektroniczną, poruszania się po forach internetowych, mapach, rozkładach jazdy, kupowania biletów online, korzystania z serwisów społecznościowych oraz z elektronicznych bibliotek. Po każdym zajęciach seniorzy otrzymują do wykonania zadanie domowe. Jeśli nie posiadają komputera w domu lub jeśli mają problem z jego wykonaniem, mogą przyjść do biblioteki i pod okiem bibliotekarza skorzystać z komputerów dostęp-

Uczestnicy warsztatów
Fot. Archiwum Biblioteki

nych w Dziale Informacji. Na zajęciach seniorzy przełamują swoje onieśmienie i strach związany z obsługą sieci, poznają inne osoby w podobnym wieku i z podobnym bagażem doświadczeń.

Wraz z przeniesieniem się do nowej siedziby, Filia numer 4 Miejskiej Biblioteki także zaczęła organizować spotkania komputerowe dla seniorów. Są one prowadzone przez Latarnika Cyfrowej Polski, czyli osobę, która w ramach wolontariatu przybliża tajniki komputera osobom w wieku 50+².

Kameralna atmosfera i mała grupa uczestników kursu komputerowego „Mobilny senior” pozwala na dotarcie do każdej osoby, szczególnie wy tłumaczenie problemu i tematu. Za sprawą intensywnej nauki na kursie, seniorzy odkrywają internet, jego zasoby oraz możliwości. Na lekcjach uczą się samodzielności w używaniu poczty elektronicznej, dowiadują się o takich możliwościach jak porozumiewanie się przez Skype’a. Jest to niezwykle cenne, ponieważ taka wiedza pomaga pozostać osobie starszej, niekiedy mającej problem z chodzeniem, w stałym kontakcie ze światem, rodziną i znajomymi. Seniorzy odwiedzają strony internetowe zawierające wiadomości o tematyce publicystycznej, newsy z kraju i świata, dotyczące zdrowia, a także turystyki. Każda z osób może odkryć coś interesującego dla siebie poprzez odwiedzanie blogów o różnej tematyce, uczestnictwo w tema-

tycznych forach internetowych, co zapewnia nie tylko rozrywkę, ale również możliwość nawiązania kontaktów z osobami z Polski lub ze świata. Dzięki „wirtualnym podróżom” seniorzy odkrywają i odwiedzają miejsca, które w rzeczywistości są już dla nich niedostępne. A za sprawą internetowej telewizji, internetowego radia senior już nigdy nie przeoczy ulubionego filmu, serialu czy audycji radiowej. Internet pozwala w pełni cieszyć się mediami masowymi.

Niewątpliwą zaletą korzystania przez seniorów z internetu jest fakt, iż w sieci mogą dzielić się swoimi pasjami, odkrywać nowe, nieustannie rozwijać się i uczyć nowych rzeczy. Seniorzy

korzystający z internetu z pewnością mają większą satysfakcję z życia, ponieważ dysponują dostępem do informacji, utrzymują i nawiązują kontakty społeczne, jednym słowem czują się uczestnikami cyfrowej społeczności.

Polecane strony internetowe dla seniorów:

www.bycseniorem.pl

www.czas-seniora.pl

www.happysenior.pl

www.senior.pl

www.glosseniara.pl

www.ksenior.pl

Tematyczne porady dla seniorów dotyczące przykładowo: zdrowia, stylu życia, turystyki, edukacji, rodziny, pieniędzy.

Magazyn dla seniorów.

Portal zawierający krótkie filmiki dot. obsługi komputera.

Joanna Żółtowska
Miejska Biblioteka Publiczna im. Jana Pawła II w Opolu

PRZYPISY

¹ *Senior zalogowany*, red. B. Szmigielska, Kraków: Wydaw. Uniwersytetu Jagiellońskiego 2014, s. 15-16. ISBN 978-83-233-3793-5.

² <https://latarnicy.pl/>, dostęp w dniu 20.01.2017.

©Depositphotos/Pavel Losevsky

O BIBLIOTEKACH W PRASIE

Kilkanaście bibliotek połączyła jedna karta

Od stycznia br. w dwunastu bibliotekach publicznych **TRÓJMIASTA** i okolicy wydawana jest czytelnikom Metropolitalna Karta do Kultury, którą można się posługiwać we wszystkich uczestniczących w projekcie bibliotekach. O jej wyglądzie zdecydowali czytelnicy, głosując w filiach oraz online na jeden z trzech wizerunków. Pomysł Karty do Kultury narodził się przed kilkoma laty w WiMBP w Gdańsku. Uprawniała ona jednocześnie do zniżek w muzeach, teatrach, kinach, księgarniach, kawiarniach... Obecnie posiadając Metropolitalną Kartę do Kultury można uzyskać rabat u ponad 100 partnerów. Jej wprowadzenie rozważają kolejne biblioteki, np. MBP w Tczewie.

Karta do kultury teraz w całej metropolii / Przemysław Czaja // *Herold Gdański*. – 2016, nr 12, s. 7 ; Czym jest Karta Metropolitalna? // *Gazeta Kociewska*. – 2017, nr 2 (11 I), s. 8 ; Sopotcka biblioteka w programie Karta do Kultury / (EA) // *Dziennik Bałtycki*. – 2017, nr 2 (3 I), s. 2 ; Tczewianie bez zniżek / (MD) // *Gazeta Tczewska*. – 2017, nr 1 (5 I), s. 10

Agora między regałami

Między innymi o miejscu i roli bibliotek w zmieniającym się otoczeniu społecznym dyskutowano podczas II Metropolitalnego Forum Kultury odbywającego się w **WEJHEROWIE** i **GDAŃSKU**. Zastanawiano się, czy mogą one stać się miejscem wspólnej wymiany myśli, spędzania czasu. *Być może właśnie w bibliotece, jako nowej agorze, znajdują się jakieś pola porozumienia* – mówił „Dziennikowi Bałtyckiemu” Paweł Braun, dyrektor WiMBP w Gdańsku. – *To wszak jedno z najbardziej naturalnych miejsc (...). Najbardziej egalitarne. (...) Jednym z wielu tematów, które podejmuje współczesna biblioteka jest ekologia. Ale i emigracja, ruchy społeczne, nawet polityczne. (...) Będziemy zapraszać wszystkich, którzy*

mają bezpośredni wpływ na nasze codzienne życie. Także mieszkańców (...).

Biblioteka jako współczesna agora? Trzecie miejsce? / Paweł Braun ; rozm. przepr. Gabriela Pawińska // *Dziennik Bałtycki*. – 2017, nr 43 (21 II), s. 9

Wileńskie klimaty w gdańskiej bibliotece

Ludzie urodzeni na Wileńszczyźnie oraz ich potomkowie stanowią niemałą część mieszkańców **GDAŃSKA**. Szczególnie dużo osób pamiętających dawne polskie Kresy żyje w starej dzielnicy Wrzeszcz. W tamtejszej Filii nr 18 WiMBP co roku organizowany jest „Wileński kaziuk we wrzeszczańskim stylu”, impreza nawiązująca do wileńskiego jarmarku – odpustu św. Kazimierza. Tegoroczny kaziuk był „inny niż wszystkie”. W jego organizację włączył się Tomasz Snarski, młody gdański prawnik, poeta i działacz społeczny zaangażowany w obronę praw Polaków na Litwie. Królowała współczesna poezja i muzyka. Gośćmi biblioteki byli wileńscy poeci.

Kaziuk inny niż wszystkie / Maja Korbut // *Dziennik Bałtycki*. – 2017, nr 52 (3 III), dod. Będzie się Działo, s. III

Czytelniczy ekspres

Taki tytuł nosi projekt realizowany w Miejskiej Bibliotece Publicznej w **TCZEWIE** dzięki wsparciu MKiDN. Na czas jego trwania – do końca tego roku – placówka zamieniona została w... lokomotywę ciągnącą cztery wagony: Przygodę, Porady, Kryminał, Fantastykę, w których odbywają się spotkania z pisarzami, lekcje biblioteczne, powstanie też „wymienialnia” książek. Łącznie zorganizowanych zostanie 25 różnych przedsięwzięć, skierowanych do dorosłych, młodzieży i dzieci. „Czytelniczy ekspres” ma na celu przede wszystkim promocję czytelnictwa,

przy jednoczesnym nawiązaniu do kolejarskiej tradycji Tczewa – wyjaśniał „Dziennikowi Tczewskiemu” Krzysztof Korda, dyrektor biblioteki.

Dołącz do lokomotywy / Anna Kordunowska // *Dziennik Bałtycki*. – 2017, nr 58 (10 III), dod. *Dziennik Tczewski*, s. 7 ; „Czytelniczy ekspres” – rusza w marcu! / oprac. (KU) // *Gazeta Tczewska*. – 2017, nr 10 (9 III), s. 4

Superrodzina czytelnicza

Konkursów czytelniczych na Pomorzu jest co niemiara, ale ten – prezentujący najczęściej wypożyczających książki czytelników w gminie **PRUSZCZ GDAŃSKI** – zasługuje na uwagę. Metoda niby prosta, polegająca na wyłonieniu zwycięzców z programu bibliotecznego, w którym udostępnia się księgozbiór, ale za to jak obrazująca czytelnicze życie na wspomnianym terenie. Organizator konkursu, Ośrodek Kultury, Sportu i Biblioteka Publiczna w Cieplewie, posiadający filie biblioteczne w Wiślinie i Straszynie, w przypadku wiślińskiej placówki miał nie lada problem. Ponieważ w każdej z kategorii zwycięzcami byłiby członkowie jednej rodziny – Mańkowskich (małżeństwo z trójką dzieci + dziadek), specjalnie dla niej utworzono kategorię Superrodzina. Razem przeczytała ona w 2016 r. ...520 książek! 13-letni syn państwa Mańkowskich jedną czyta nierzadko kilka razy. Potrafi też wydać na książki całe stypendium.

Jak widać, czytelnictwo na terenie gminy Pruszcza Gdański kwitnie. Tylko w Straszynie w 2016 r. przybyło ponad 200 czytelników.

Rozbili bank / Dorota Karaś // *Gazeta Wyborcza*. – 2017, nr 50 (1 III), dod. Trójmiasto, s. 4 ; 520 książek w jeden rok / Agata Cymanowska // *Dziennik Bałtycki*. – 2017, nr 52 (3 III), dod. *Echo Pruszcza Gdańskiego*, s. 1, 11

Panie czytają książki, panowie gazety

Ten stereotyp dotyczący preferencji czytelnicy potwierdzają poniekąd wyniki konkursów bibliotecznycy w **LĘBORKU**. W Miejskiej Bibliotece Publicznej podczas wórczystego spotkania noworocznego ogłoszono zwycięzców konkursu „Zostań moim prasowym” oraz wyłoniono Czytelnika Roku. Tytuł ten przypadł Malwinie Sobczak, która w 2016 r. przeczytała aż 456 książek. W pierwszej dziesiątce znalazły się same panie. Mężczyźni królowali w kategorii „liczba odwiedzin i liczba przeczytanych czasopism”. W konkursie organizowanym przez Czytelnię Naukową trzy pierwsze miejsca zajęli panowie.

Bo czytanie nie jest nudne! / Edyta Litwiniuk // *Dziennik Bałtycki*. – 2017, nr 22 (27 I), dod. *Echo Ziemi Łęborskiej*, s. 13

Wybitnie miejski festiwal literacki

Podczas piątej edycji gdańskiego festiwalu Sztuka Czytania zastanawiano się nad obecnością miasta w literaturze. Zarazem literatura stała się impulsem do dyskusji o mieście – nie tylko w ujęciu architektonicznym, ale przede wszystkim społecznym. Do **GDAŃSKA** przyjechali m.in. znani reportażyści: Jacek Hugo-Bader, Krystyna Kurczab-Redlich, Michał Olszewski. Jedno ze spotkań poświęcone było tematowi miasta wpisanego w historię kryminału. Wypowiadali się autorzy kryminałów: Robert Małecki, Ryszard Ćwirlej i Agnieszka Pruska. W kilku filiach WiMBP odbyły się promocje książek.

Sztuka Czytania zaczyna się w Gdańsku / Małgorzata Muraszko // *Gazeta Wyborcza*. – 2016, nr 274 (24 XI), dod. Trójmiasto, s. 5

Wirtualne spacer

Bałtycka Biblioteka Cyfrowa, której założycielem, a obecnie współtwórcą (obok WiMBP w Gdańsku), jest Miejska Biblioteka Publiczna w **SŁUPSKU**, przygotowuje wirtualne spacer po słupskich obiektach. Jak mówi Danuta Sroka, dyrektor biblioteki, największym zainteresowaniem internautów z całej Polski, ale też z zagranicy, cieszyła się wirtualizacja muralu jaki w grudniu ub.r. powstał na budynku przy Skwerze Pierwszych Słupszczan. W ciągu dwóch dni odtworzona ona została... 120 tys. razy! *Aby przygotować wirtualny spacer, należy wykonać 14 ujęć, w sumie 80 zdjęć* – wyjaśnia Sławomir Żabicki z biblioteki. – *Aparat w tym czasie obraca się wokół własnej osi (...). Następnie zdjęcia poddawane są obróbce i powstaje gotowy obraz*. W planach jest stworzenie wirtualnych spacerów po słupskiej księżnicy.

Spacerem w sieci / Daniel Klusek // *Głos Pomorza*. – 2017, nr 27 (2 II), s. 18

Mobilna biblioteka

Dostarczanie książek na telefon osobom starszym i niepełnosprawnym praktykowane jest przez niejedną polską bibliotekę. W mieście nad Motławą podobną usługę – w ok. 600 gdańskich domach, w ramach Gdańskiej Biblioteki Mobilnej – oferować zaczęła **GDAŃSKA** Spółdzielnia Socjalna. A zaczęło się od... narzekania starszych i schorowanych ludzi, mających problem z poruszaniem się, że nie mają co robić w wolnym czasie. W krótkim okresie skompletowano podstawowy, wciąż rosnący, księgozbiór: kryminały, romanse, książki historyczne... Ponad 500 pozycji ofiarowali pracownicy Grupy Lotos, ale zgłaszają się darczyńcy nie tylko z Gdańska. Bardzo przydało się 15 tys. zł uzyskanych w konkursie dla organizacji pozarządowych „Podaj dalej ciepło”.

Książki można zamawiać przez telefon. Dowożone są w ciągu 2-3 dni, a później odbierane. Jako że osoby w starszym wieku często nie mają dostępu do internetu, pomocny w wyszukiwaniu pozycji jest papierowy katalog. Z biblioteki mogą korzystać wszyscy gdańszczanie, którzy ze względu na stan zdrowia nie opuszczają domu.

Książka do domu / Ewa Karendys // *Gazeta Wyborcza*. – 2017, nr 20 (25 I), dod. Trójmiasto, s. 3 ; Mobilne książki / Justyna Lip-tak // *Gość Niedzielny*. – 2017, nr 7 (19 II), dod. Gość Gdański, s. IV

Fan trampek osobowością roku

Damian Domański, 28-latek, chyba najmłodszy dyrektor biblioteki w województwie pomorskim, od trzech lat prowadzący Gminną Bibliotekę Publiczną w **MORZESZCZYNIE**, niedawno zajął III miejsce w plebiscycie „Dziennika Bałtyckiego” na Osobowość Roku w powiecie tczewskim w dziedzinie kultury. Ten filolog klasyczny i bibliotekarz z wykształcenia, wielki fan trampek (jedna z par pomalowana jest w motywy kociewskie!) po cichu marzył o pracy w bibliotece akademickiej. Stało się inaczej i nie żałuje. *Biblioteki przeżywają swój renesans – mówi „Dziennikowi Bałtyckiemu”. – Nie są to miejsca, gdzie znajdziemy wyłącznie książki. To swoiste centra kultury, miejsca spotkań, przede wszystkim w małych miejscowościach (...). (...) Są również bolączki: ograniczenia finansowe czy też niewystarczająca przestrzeń na rozrastający się księgozbiór i działania kulturalne.*

Damian Domański: Biblioteki muszą być dobrą marką / Przemysław Zieliński // *Dziennik Bałtycki*. – 2017, nr 47 (25 II), dod. Osobowość Roku 2016, s. V

W Bajecznie Ciepłym Zakątku

W Miejskiej Bibliotece Publicznej w **TCZEWIE**, dzięki zaangażowaniu Grupy GPEC, powstał Bajecznie Ciepły Zakątek. Znajdujące się w nim, podarowane przez firmę, materiały edukacyjne (m.in. gry, książki), do tego niskie regały, sofka, stolik służyć mają zabawie i edukacji najmłodszych w dziedzinie ekologii. Na zajęciach w ramach „Klubu Kubusia Puchatka”, z grupami zorganizowanymi – przedszkolnymi i szkolnymi – przekazywana jest wiedza na temat oszczędzania i efektywnego wykorzystania energii. W ich prowadzenie zaangażowani są wolontariusze.

Ciepły zakątek // *Gazeta Tczewska*. – 2016, nr 52 (29 XII), s. 8; Bajecznie Ciepły Zakątek już otwarty // *Więści z Kociewia*. – 2017, nr 1 (5 I), s. 10

Cudzoziemcy w Bibliotece Manhattan

Biblioteka Manhattan w centrum handlowym w **GDAŃSKU WRZESZCZU**, będąca filią WIMBP, czę-

nie odwiedzana jest przez obcokrajowców. Miejsce to upodobał sobie m.in. zagraniczni studenci. Tutaj też na początku tego roku zorganizowano spotkanie poświęcone tematowi uchodźców. Swoimi doświadczeniami podzieliła się Khedi Alieva z Czeczenii, pracująca w gdańskim Centrum Wsparcia Imigrantów i Imigrantek. Można było również porozmawiać z mieszkającym w Polsce Tunezyjczykiem i Ukrainką. Goście opowiadali o swojej kulturze, problemach z jakimi spotykają się uchodźcy, o tym jak są postrzegani przez Polaków i jak sami na nich patrzą. Spotkanie odbyło się w ramach projektu Żywa Biblioteka. Współorganizowała je trójmiejska grupa Amnesty International.

Żywa Biblioteka dzisiaj / Dorota Karaś // *Gazeta Wyborcza*. – 2017, nr 23 (28 I), dod. Trójmiasto, s. 3

Skrzydlate wizyty

Wypożyczalnię Miejskiej Biblioteki Publicznej w **ŁĘBORKU** odwiedziły... anioły. Podczas happeningu, nad którym czuwała nietuzinkowa artystka Magdalena Pfeifer, wspólnie tworzone Anioła Biblioteki oraz szukano anielskich inspiracji w książkach. Wydarzeniu towarzyszyła wystawa akwareli i rękodzieła artystycznego pani Pfeifer oraz koncert mis tybetańskich w jej wykonaniu.

Anioły w bibliotece / Edyta Litwiniuk // *Dziennik Bałtycki*. – 2017, nr 52 (3 III), dod. Echo Ziemi Łęborskiej, s. 10

Blisko regionu

Regionalizm kociewski w Miejskiej Bibliotece Publicznej w **TCZEWIE** promowany jest bardzo często. Tak też było 10 lutego, kiedy obchodzono Światowy Dzień Kociewia. Data to nieprzypadkowa, bo tego dnia, ale roku 1807, pojawiła się nazwa „Kociewie”. Z tej okazji odbyły się warsztaty edukacyjne, czytanie lokalnej literatury, poznanie kociewskich słów, wspominano niezwykłych działaczy regionalnych, promowano też kociewskie czasopiśmiennictwo.

Vivat Kociewie! / KAN // *Więści z Kociewia*. – 2017, nr 7 (16 II), s. 2 ; Vivat Kociewie! // *Kociewski Kurier Tczewski*. – 2017, nr 2 (22 II), s. 2

Kręgi Kobiet

W Miejskiej Bibliotece Publicznej w **ŁĘBORKU** ruszyła nowa inicjatywa – Kręgi Kobiet. Jej pomysłodawczynią jest Monika Grobelna – coach (osobisty trener). Zaproponowała ona paniom zajęcia poszerzone o aspekty psychologiczne i zmysłowe. Główną ideą jest „wzmocnienie” ich uczestniczek, które podczas spotkań mają szansę na dzielenie

się tym, co dla nich ważne, pokazanie własnych emocji, opowiedzenie o swoich przeżyciach. Czyli: będą wzajemnie się słuchać (bez oceniania!) i... dawać rady.

Kręgi kobiet // *Dziennik Bałtycki*. – 2017, nr 58 (10 III), dod. Echo Ziemi Lęborskiej, s. 10

Kucharzenie wśród ksiązek

W dzisiejszej bibliotece można, jak się okazuje, nie tylko wypożyczyć książkę czy wziąć udział w kulturalnym przedsięwzięciu, ale też np. przyrządzić małe co nieco... Oto w Powiatowej i Miejskiej Bibliotece Publicznej w **PRUSZCZU GDAŃSKIM** dzieci miały okazję zapoznać się z zawodami kucharza, piekarza i cukiernika od podszewki. Same pitrasily pierogi, chleby, babeczki i kluski.

Poznawali zawody w... bibliotece / (DS.) // *Dziennik Bałtycki*. – 2017, nr 58 (10 III), dod. Echo Pruszcza Gdańskiego, s. 2

Tradycje wydawnicze tczewskiej biblioteki

Pod koniec ubiegłego roku odbyła się promocja wydawnictw Kociewskiego Kantoru Edytorskiego działającego w strukturze Miejskiej Biblioteki Publicznej w **TCZEWIE**. Dorobek Kantoru, powstałego w połowie lat 80. XX w., stanowią liczne książki o tematyce regionalnej, jednak szczególne miejsce w ofercie zajmuje wydawany od 30 lat kwartalnik „Kociewski Magazyn Regionalny”. Podczas promocji szczegółowo omówiono zawartość ostatniego, 95 numeru.

Promocja kociewskich publikacji w Bibliotece // *Kociewski Kurier Tczewski*. – 2016, nr 12 (14 XII), s. 11 ; Promocja kociewskich publikacji w MBP // *Panorama Miasta*. – 2016, nr 11, s. 14

Kociewskie walentynki

10 lutego obchodzony jest Świątowy Dzień Kociewia, natomiast 14 lutego przypadają popularne walentynki. Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w **GNIEWIE** przygotowała zajęcia dla dzieci nawiązujące do obu tych świąt. Uczniowie klas trzecich uczestniczyli w warsztatach plastycznych, podczas których wykonywali serduszka z motywami kociewskimi. Na zakończenie każde dziecko otrzymało kociewską chorągiewkę. Warsztaty o tematyce walentynkowej odbyły się także m.in. w Gminnej Bibliotece Publicznej w **BORZECZOWIE** w powiecie starogardzkim. Biblioteka ta organizuje cykliczne zajęcia artystyczne, prowadzone przez miejscowych artystów ludowych. Dzieci ze szkoły podstawowej uczą się zapomnianych technik, np. składania krepy, wywijania bibuły. Powstają piękne prace z papieru czy gipsu.

Walentynki po kociewsku / oprac. (KU) // *Gazeta Tczewska*. – 2017, nr 8 (23 II), s. 17 ; Wykonali drobiazgi od serca // *Gazeta Kociewska*. – 2017, nr 7 (15 II), s. 17

Dar dla biblioteki parafialnej w Sztumie

Książki, które na przestrzeni lat nagromadziły się w **sztumskiej** redakcji „Dziennika Bałtyckiego”, przekazane zostały bibliotece działającej przy parafii św. Anny. Gazeta zachęca swoich czytelników do korzystania z zasobów tej biblioteki, liczących ponad 20 tys. wol. Księgozbiór dostępny jest dla wszystkich chętnych, nie pobierane są żadne opłaty. Bibliotekę utworzył przed laty proboszcz parafii ks. Antoni Kurowski, zmarły w 2010 r. Zbudował ją w oparciu o własne zbiory.

Warto korzystać z zasobów biblioteki / (PP) // *Dziennik Bałtycki*. – 2017, nr 22 (27 I), dod. Powiśle Sztum i Dzierzgoń, s. 11

Świętowanie razem z bobasami

Miejska Biblioteka Publiczna w **PELPLINIE** zwróciła się ku najmłodszym mieszkańcom gminy. Na każde dziecko urodzone w 2017 r., z okazji 70-lecia biblioteki, czeka prezent – niespodzianka. Zestaw składa się z książki, „czegoś dla maluszka” i ulotki informującej o pożytkach z czytania dzieciom już od dnia ich narodzin. Rodzic może odebrać prezent po okazaniu bonu upominkowego dostępnego w Urzędzie Miasta i Gminy Pelplin. Przy okazji zachęca się go do wyrobienia karty bibliotecznej dla dziecka czy siebie. Partnerem tej nietuzinkowej akcji jest m.in. Wydawnictwo Bernardinum.

Prezenty na 70-lecie // *Gazeta Tczewska*. – 2017, nr 2 (12 I), s. 14

Wykłady i porady

Kancelaria Adwokacka Artski & Artski oraz MBP w **STARGARDZIE GDAŃSKIM** popularyzują wiedzę prawną wśród mieszkańców. Na bezpłatne wykłady z cyklu „Prawo po Twojej stronie” przychodzą do biblioteki m.in. osoby poszukujące rzetelnych informacji i konkretnego wsparcia. Spotkanie styczniowe poświęcone było problemowi długów i praw dłużników.

Jak pozbyć się długów? – Bezpłatne spotkanie z adwokatem w Miejskiej Bibliotece Publicznej // *Gazeta Kociewska*. – 2017, nr 2 (11 I), s. 17

Wybór:

IWONA JOĆ-ADAMKOWICZ,
GRZEGORZ GRZENKOWICZ
WiMBP im. Josepha Conrada Korzeniowskiego
w Gdańsku

Warsztaty rzecznicze IFLA

Ostatnie miesiące były dla Międzynarodowej Federacji Stowarzyszeń i Instytucji Bibliotekarskich IFLA bardzo pracowite. Podjęto bowiem decyzję o międzynarodowym wdrożeniu długofalowego projektu rzeczniczego *International Advocacy Programme* (IAP), którego głównym celem jest wzmocnienie wizerunku i działalności bibliotek publicznych w nawiązaniu do postanowień Agendy na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030 (UN Agenda 2030). Światowy wymiar inicjatywy będzie realizowany dzięki współpracy ponad 50 stowarzyszeń bibliotekarzy z całego świata.

ZAŁOŻENIA INTERNATIONAL ADVOCACY PROGRAMME

Czym różni się ten projekt IFLA od innych inicjatyw rzeczniczych? Przede wszystkim odwołaniem do Agendy 2030. Agenda, jako strategiczny dokument Organizacji Narodów Zjednoczonych, została podpisana przez przedstawicieli wszystkich państw w 2015 r. podczas wrześniowego szczytu ONZ w Nowym Jorku. Sformułowane w niej cele odnoszą się do rozwoju gospodarczego, społecznego oraz ochrony środowiska. Ich realizacja ma pomóc państwom w osiągnięciu takiego rozwoju, który zaspokoi aktualne i przyszłe potrzeby społeczeństwa.

Zrównoważone cele rozwoju (Sustainable Development Goals – SDG) są szczególnie ważne, ponieważ wskazują kierunek rozwoju i mają charakter globalny, dlatego mogą być realizowane w każdym kraju. To także do nich odwołuje się IFLA – udowadniając, że biblioteki poprzez swoje zbiory i działalność mogą pomóc politykom w osiągnięciu i promocji idei zrównoważonego rozwoju.

Należy także podkreślić, że *International Advocacy Programme* jest pierwszą inicjatywą IFLA koordynowaną na tak dużą skalę. Działania, które będą realizowane przez krajowe środowiska bibliotekarzy zostaną skierowane do polityków, władz samorządowych, społeczności lokalnej oraz do samych bibliotekarzy.

WARSZTATY RZECZNICZE

Pierwszym etapem IAP było zorganizowanie trzydniowych warsztatów skierowanych do przedstawicieli krajowych stowarzyszeń bibliotekarskich oraz środowisk bibliotek publicznych. Ogólnoświatowa trasa szkoleniowa obejmowała spotkania w Singapurze, Montevideo, Pretorii i Hadze, w których uczestniczyło ponad 100 bibliotekarzy z 50 krajów Azji i Oceanii, Ameryki Południowej, Afryki i Europy.

W dniach 13-15 grudnia 2016 r. w Hadze odbyło się ostatnie spotkanie dla przedstawicieli z Chorwacji, Francji, Hiszpanii, Holandii, Litwy, Niemiec, Norwegii, Polski, Serbii, Słowenii, Szwajcarii i Węgier. Polskie środowisko bibliotekarzy reprezentowały Joanna Pasztaleniec-Jarzyńska (Zarząd Główny SBP) i Magdalena Gomułka (Okręg Śląski SBP, Biblioteka Śląska).

Trenerkami prowadzącymi warsztaty były Barbara Schleichagen (Stowarzyszenie Niemieckich Bibliotekarzy), Ingrid Bon (Biblioteka Publiczna w Rijnbrink, Holandia), Valentyna Pashkova (Stowarzyszenie Ukraińskich Bibliotekarzy) oraz Winnie Vitzansky (Biblioteka Narodowa dla Niewidomych, Dania). Są to aktywne bibliotekarki i członkinie stowarzyszeń bibliotekarskich posia-

Uczestnicy warsztatów
Źródło: <https://www.flickr.com/photos/ifla/albums>

dające wieloletnie doświadczenie w kontaktach z politykami na szczeblu krajowym i europejskim. Na spotkaniu obecni byli także przedstawiciele Zarządu IFLA: Gloria Perez-Salmeron, Gerald Leitner, Stuart Hamilton, Helen Mandl i Maria Violeta Bertolini oraz stowarzyszenia i fundacje będące partnerami inicjatywy – EBLIDA (Vincent Bonnet), Bill and Melinda Gates Foundation (Jessica Dorr) oraz Public Libraries 2020 (Hannah Gent).

Tematykę warsztatów podzielono na 6 bloków przedstawiających następujące zagadnienia:

- Założenia Agendy na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030.
- Rola bibliotek w postanowieniach Agendy 2030.
- Europejskie stanowisko w sprawie realizacji Zrównoważonych Celów Rozwoju oraz rzecznictwo w instytucjach Unii Europejskiej.
- Siedem kroków budowy planu rzecznictwa zgodnego ze zrównoważonymi celami rozwoju.
- Tworzenie krajowych planów rzecznictwa.
- Granty IFLA finansujące działania rzecznictwa stowarzyszeń bibliotekarskich.

Oprócz teoretycznej prezentacji problemu, organizatorzy przygotowali ćwiczenia praktyczne opracowywania projektów, które wprowadzałyby działania rzecznictwa w bibliotekach i dla bibliotek. Uczestnicy warsztatów tworzyli zatem własne strategie i prezentowali je innym bibliotekarzom w ostatnim dniu szkolenia. Możliwość konsultacji z trenerami wszelkich wątpliwości oraz wysłuchania opinii innych uczestników była niezwykle pomocna i inspirująca w pracy nad własną strategią rzecznictwa.

Doświadczenie bibliotekarzy w rzecznictwie było różnorodne. Niektóre środowiska bibliotekarskie od wielu lat kontaktują się z politykami, aby wspomagać działania promujące rolę bibliotek publicznych w społeczeństwie. Zdarzały się także sytuacje, gdzie stowarzyszenia zawodowe za pomocą projektu IFLA rozpoczynały świadomą organizację wzmocnienia wizerunku księgarni. Oba stanowiska mobilizowały uczestników do dalszej pracy.

O praktycznej stronie promowania roli bibliotek mówili Hannah Gent (PL 2020) i Stuart Hamilton (IFLA), którzy na co dzień współpracują z europosłami w sprawie międzynarodowych projektów edukacyjnych. Na tym poziomie rzecznictwa szczególnie ważna jest znajomość specyfiki organizacji prac Komisji Europejskiej przygotowującej wnioski projektów Parlamentowi Europejskiemu i Radzie Unii Europejskiej. Jak podkreślali rozmówcy, sygnalizowanie o znaczeniu i możliwościach działalności bibliotek publicznych, które mogą być wykorzystane w europejskich inicjatywach, odbywa się w czasie posiedzeń Komisji. Prezentacje i wypowiedzi reprezentantów bibliotek mogą wówczas wzmocnić ogólną pozycję księgarni i przekonać europosłów do docenienia ich funkcjonowania.

O tym, że spotkania z przedstawicielami odpowiednich ministerstw nie zawsze przebiegają według planu, mogli się przekonać sami uczestnicy warsztatów. W improwizowanej scenie spotkania reprezentacji bibliotekarzy z pracownikami ministerstw edukacji, kultury i cyfryzacji, nastąpiło wiele nieoczekiwanych zwrotów akcji. Uczestnicy war-

sztatów, którzy wcieliili się w bohaterów dramy zauważyli, że nie był to moment zabawy, ale przede wszystkim doświadczenia trudności specyfiki kontaktów z politykami. W czasie prowadzenia rozmów niezwykle ważne są nie tylko jasne formułowanie wypowiedzi, ale i umiejętność kontroli emocji i prowadzenia właściwego toku rozmowy. Mówiąc o działalności bibliotek należy odwoływać się do konkretnych wydarzeń zorganizowanych przez instytucje, opisywać osobiste wrażenia czytelników oraz udowadniać te działania danymi statystycznymi.

Warsztaty International Advocacy Programme przekazały europejskim uczestnikom wiedzę teo-

retyczną o Agendzie 2030, zrównoważonych celach rozwoju, działalności rzeczniczej oraz metodologii opracowania strategii działalności rzeczniczej bibliotek. Wzmocniły także ich umiejętności w wizualizacji danych i wykorzystania odpowiednich informacji statystycznych w opracowaniach oraz materiałach informacyjnych. Ćwiczenia praktyczne i swobodne rozmowy pomagały wszystkim uczestnikom w poznaniu międzynarodowego wymiaru bibliotekarstwa.

MAGDALENA GOMUŁKA
Biblioteka Śląska w Katowicach

▶▶▶ W KILKU SŁOWACH

ZAPROSILI NAS

- Biblioteka Śląska w Katowicach na wernisaż wystawy „500 lat protestantyzmu na Śląsku. Wierni w drodze. Leśni kaznodzieje. Dzieci w modlitwie” (03.04.), na kolejną edycję Konkursu Debat Oksfordzkich „Proszę mi nie przerywać” (05.04.), wystawę „Ludwik Zamenhof (1859-1917). Doktoro Esperanto” (14.04.), inaugurację projektu „Poła widzenia książki” (20.04.) oraz na wykład Krzysztofa Skłodowskiego „Polscy następcy Marii Curie-Skłodowskiej” (25.04.)

- Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie na pokaz przedpremierowy filmu dokumentalnego „Całym życiem... Ryszarda Kaczorowskiego testament Prezydenta” (04.04.) oraz na Dzień 21. Brygady Strzelców Podhalańskich (piknik militarny) (20.04.)

- WBP im. E. Smołki w Opolu i Austriackie Forum Kultury w Warszawie na 17 Wiosnę Austriacką, w tym na otwarcie wystawy „Kaliopie Austria. Kobiety w społeczeństwie, kulturze i nauce” (04.04.), na spotkanie autorskie z Martinem Pollackiem i promocję książki *Topografia pamięci* (06.04.) oraz na koncert Trio Immersio „Trzy wieki wielokulturowej tradycji muzycznej Wiednia” (04.05.)

- MBP im. G. Daniłowskiego w Sosnowcu na Kino w Bibliotece pod napięciem (05.04., 12.04., 19.04., 26.04.) oraz na spotkanie autorskie z Grzegorzem Jankowiczem i promocję książki *Życie na poczytaniu. Rozmowy o literaturze i reszcie świata* (24.04.)

- WiMBP im. C. Norwida w Zielonej Górze na wykład dr. hab. Tomasza Kruszewskiego z Uniwer-

sytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu pt. „Architektura polskich instytucji GLAM w XXI wieku” w ramach konserwatorium bibliotekoznawczego 2016/2017 (19.04.)

- Uniwersytet Jagielloński w Krakowie i Fundacja Popularyzacji Nauki im. Euklidesa na galę finałową II edycji konkursu „Mądra Książka Roku”, podczas której nagrodzone zostaną najlepsze książki popularnonaukowe, wydane w 2016 r. (20.04.)

- WBP im. H. Łopacińskiego w Lublinie na spotkanie poświęcone pamięci Krystyny Kraheńskiej oraz wernisaż wystawy „Pałace i dwory obwodu brzeskiego” (20.04.)

- Sądecka Biblioteka Publiczna im. J. Szujskiego w Nowym Sączu na wernisaż wystawy fotograficznej Renaty Michalczyk „Portugalia nieobiektywnie” (21.04.)

- MBP im. J. A. i A. S. Załuskich w Radomiu na 40. Radomską Wiosnę Literacką „Wiosna kryminalna” (24-27.04.)

- Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego na wykład Adama Tyszkiewicza „Uczelniana przestrzeń ceremonialna” (26.04.)

- Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzkiego im. KEN w Lublinie na jubileuszową konferencję z okazji 90-lecia biblioteki (26.04.)

- Prezydent m.st. Warszawy, Przewodnicząca m.st. Warszawy, Przewodniczący Jury Nagrody Literackiej m.st. Warszawy na uroczystość wręczenia po raz 10. Nagrody Literackiej m.st. Warszawy (27.04.)

- GBP w Aleksandrowie na podsumowanie X Ogólnopolskiego Konkursu Plastycznego „Malowane poezją” (10.05.)

Komunikacja w środowisku naukowym

8 grudnia 2016 r. odbyła się dziesiąta już konferencja studencko-doktorancka zorganizowana przez Koło Naukowe Bibliotekoznawców Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (IBiIN UŚ). Uczestników jubileuszowego spotkania, zatytułowanego „Komunikacja w środowisku naukowym”, powitał dyrektor Instytutu, Jacek Tomaszczyk. Następnie głos zabrały przedstawicielki organizatora – Kalina Sobieska i Agnieszka Cabon, które dokonały charakterystyki i podsumowania dorobku konferencyjnego katowickiego Koła. W ciągu dziewięciu dotychczasowych konferencji, jakie miały miejsce od 2007 r., wygłoszonych zostało 141 prelekcji, głównie przez reprezentantów UŚ oraz Uniwersytetu Jagiellońskiego. Na ręce opiekuna Koła, Agnieszki Gołdy, złożone zostały podziękowania za wieloletnie wsparcie naukowe i pomoc w przygotowaniu wszystkich tych wydarzeń. Kolejno przedstawiono dziewiętnaście referatów, które zostały usystematyzowane w czterech sesjach tematycznych, moderowanych przez pracowników IBiIN UŚ.

Pierwszą część „Kompetencje interesariuszy komunikacji naukowej”, prowadzoną przez Izabelę Swobodę, rozpoczęła Krystyna Michniewicz-Wanik (Biblioteka Wydziału Nauk Społecznych, Uniwersytet Wrocławski). Prelegentka przybliżyła zmiany, istotne z punktu widzenia bibliotekarzy, jakie nastąpiły po tzw. dużej nowelizacji ustawy o prawie

autorskim i prawach pokrewnych z 2015 r. Należą do nich m.in. wypłaty wynagrodzenia dla twórców za użyczenie egzemplarzy utworów przez biblioteki publiczne (*public lending right*), rozszerzenie dozwolonego użytku informacyjnego oraz edukacyjnego, prawa cytatu, zwiększenie możliwości korzystania z dzieł osieroconych oraz z utworów niedostępnych w obrocie handlowym.

Następnie Małgorzata Gwadera (IBiIN UŚ) omówiła zagadnienie *metaliteracy* (nowe oblicze *information literacy*) oraz rolę kompetencji kluczowych w komunikacji naukowej. Podkreśliła, że aby była ona efektywną, musi być komunikacją synergiczną. Tematykę kompetencji kluczowych kontynuowała Michalina Stopnicka (studentka I₂ architektury informacji i wiedzy, Wydział Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii, Uniwersytet Warszawski), która skupiła się na problemie *data literacy*, czyli umiejętności zarządzania oraz korzystania z danych. Bardzo ważną kwestią jest edukacja wszystkich studentów w tym zakresie, którą, zdaniem prelegentki, powinny prowadzić biblioteki akademickie.

W następnym wystąpieniu Aneta Drabek (Biblioteka UŚ, Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademyka w Katowicach – CINIABA) scharakteryzowała Emerging Sources Citation Index uruchomiony pod koniec 2015 r. w ramach Web of Science Core Collection. Dzięki wprowadzeniu minimalnych wymagań co do indeksowania

czasopisma w nowej „podbazie”, WoS został rozszerzony o recenzowane publikacje wysokiej jakości z czasopism o istotnym znaczeniu regionalnym.

Jako pierwszy w sesji drugiej, poświęconej „Komunikacji w środowisku akademickim”, moderowanej przez Karola Maklesa, wystąpił Marcin Kozak (student II₂ socjologii, Instytut Socjologii, UŚ). W swojej prezentacji przedstawił zanikanie w szkolnictwie wyższym relacji mistrz-uczeń, w kierunku relacji partnerskiej, co wpływa niekorzystnie na jakość przekazywanej wiedzy. Studenci są bowiem jedynie nauczani, brakuje kształtowania idei oraz samodzielnego studiowania. Problem komunikacji na zajęciach uczelnianych, na przykładzie macierzystej instytucji, rozwinęła Paula Olejniczak (Studencko-Doktoranckie Koło Naukowe ePRINT, Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu). Na podstawie wyników ankiety przeprowadzonej wśród studentów zarządzania informacją i bibliologii oraz architektury informacji omówiła formy przekazywania wiedzy oraz czynniki przeszkadzające w nawiązywaniu skutecznej komunikacji z wykładowcami.

Kolejno, Edyta Gałuszka (Biblioteka Jagiellońska) podjęła temat *Repozytorium instytucjonalne jako narzędzie komunikacji naukowej i promocji nauki*. W oparciu o egzemplifikację Repozytorium UJ przedstawiła liczne korzyści publikowania w otwartym dostępie, zarówno dla pracownika (wzrost liczby cytowań, zwiększenie „widoczności” dorobku naukowego, szybkie upowszechnienie wyników badań), jak i dla uczelni (zwiększenie prestiżu, wspomaganie sprawozdawczości uczelni oraz edukacji). Dzięki nim repozytoria instytucjonalne stają się coraz bardziej popularnym kanałem komunikacji naukowej i nowoczesnym systemem dystrybucji i zarządzania wiedzą.

Ważne miejsce w obrębie komunikacji naukowej zajmuje również biblioteka, o czym mogli przekonać się uczestnicy spotkania z wystąpienia Jadwigi Witek (CINiBA w Katowicach). Prelegentka zaprezentowała budowę, części składowe oraz funkcje elementów systemu komunikacji wizualnej jednej z najnowocześniejszych polskich bibliotek – CINiBA w Katowicach. Proces jego tworzenia i definiowania funkcjonalności dla dwóch odmiennych stref (otwartej dla czytelników i przeznaczonej wyłącznie dla pracowników) powstał w oparciu o doświadczenia bibliotekarzy.

Jako ostatnia w tej sesji wystąpiła Hanna Bias (Biblioteka Główna Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach; Instytut

Socjologii, UŚ), która w prezentacji *Jak komunikuje się bibliotekarz muzyczny?* przedstawiła relacje członków Zarządu Sekcji Bibliotek Muzycznych ZG SBP – Polskiej Grupy Narodowej IAML (International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres) w zakresie promowania wydarzeń oraz wymiany informacji na temat bibliotekarstwa muzycznego.

Dwa pierwsze referaty z trzeciej części spotkania „Nauka w przestrzeni społecznej: social media, język w komunikacji naukowej”, której przewodniczyła M. Gwadera, dotyczyły mediów społecznościowych. Adriana Piechota (Koło Naukowe Bibliotekoznawców, IBIIN UŚ) na podstawie analizy profili instytucji naukowych (m.in. NASA, Brooklyn Museum, Muzeum Powstania Warszawskiego) na portalach społecznościowych (Instagram, Facebook) wykazała, że social media to sprawne narzędzie w komunikacji naukowego środowiska służące popularyzacji wyników badań i osiągnięć naukowych. Z kolei Karolina Donosewicz (studentka II₃ informacji w instytucjach e-społeczeństwa, IBIIN UŚ) omówiła zalety mediów społecznościowych biorących udział w komunikacji naukowej (szybki dostęp do informacji, bezpośrednia komunikacja z uczelnią, wykładowcami oraz studentami, zwiększone możliwości kształcenia się w różnych dziedzinach wiedzy) oraz ich wady (nadmiar wiadomości, niezwyfikowane, błędne informacje, izolacja społeczna).

Michał Żytomirski (Koło Naukowe Bibliotekoznawców, Katedra Informatologii i Bibliologii Uniwersytetu Łódzkiego) podjął natomiast zagadnienie *Cyfrowy ślad jako źródło informacji o użytkowniku internetu*. Przestrzegając, że każda akcja w sieci pozostawia swój ślad, który może być następnie wykorzystany przez rozmaite instytucje, takie jak Google, Facebook, czy policja. Na zakończenie podkreślił konieczność szerokiego uświadamiania w Polsce o skutkach używania internetu.

Następna prelegentka, Edyta Kosik (IBIIN UŚ), zaprezentowała sposób komunikacji ludzi nauki z otoczeniem podczas nocy naukowców i festiwalu nauki. Tego typu inicjatywy i towarzyszące im atrakcje przybliżają naukę szerszemu gronu społeczeństwa, w sposób ciekawy wyjaśniają terminy naukowe, czyniąc tym samym naukę bardziej atrakcyjną i zrozumiałą. Z kolei Joanna Sapa (studentka II₁ filologii polskiej, Instytut Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opackiego UŚ) wykorzystując model komunikacji językowej z jednej z klasycznych pozycji naukowych dla badaczy języka i literatury (Roman Jacobson *Poetyka*

w świetle językoznawstwa z 1960 r.) pokazała procesy komunikacji na scenie pierwszej *Hamleta* Williama Shakespeare'a.

Ostatnią część konferencji, „Interakcja człowiek – komputer, badania w nauce”, a moderowaną przez J. Tomaszczyka, rozpoczęła Marta Magdalena Romanowska (Studencko-Doktoranckie Koło Naukowe ePRINT, Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii, UMK w Toruniu). Ukazała jak interakcja człowiek – komputer wpływa na zmiany w strukturze społeczeństwa: model uczenia się i przyswajania wiedzy zmienia się z linearnego na binarny, następują problemy z komunikacją społeczną w świecie realnym oraz przeciążenie sfery emocjonalnej. Problematykę kontynuowali Dymitryj Gryb i Olena Drobitko (studenci I₃ informacji w instytucjach e-społeczeństwa, IBiIN UŚ), którzy przybliżyli zgromadzonym human-computer interaction (HCI), naukę zajmującą się metodologią i rozwojem projektowania interfejsów, w celu poprawy interakcji między człowiekiem a komputerem. Wystąpienie wzbogacone zostało dokumentacją filmową prezentującą wykorzystanie technologii *virtual reality* w procesie nauki i uczenia się.

Trzy następne prezentacje poświęcone zostały natomiast badaniom w nauce. Referat Joanny Tokarczyk (Koło Naukowe Bibliotekoznawców, IBiIN UŚ) dotyczył badań z zakresu współautorstwa w wybranych polskich oraz zagranicznych czasopismach informatologicznych w latach 2010-2015. Udowodniono, że współautorstwo w polskich publikacjach naukowych od ponad 15 lat utrzymuje tendencję stałą, w przeciwieństwie do zagranicznych, w których wykazuje tendencję wzrostową. Z kolei w prezentacji Marty Gawlik (IBiIN UŚ; Biblioteka UŚ, CINIbA w Katowicach) i Anny Gawinek (Biblioteka UŚ, CINIbA w Kato-

wicach) przedstawiono wyniki analizy bibliometrycznej „Nowej Biblioteki”, czasopisma IBiIN UŚ (wcześniej Koła Naukowego Bibliotekoznawców). Na podstawie 20 numerów periodyku, wydanych w ciągu 10 lat, w których publikowało 200 autorów pochodzących z 46 ośrodków naukowych i kulturalno-oświatowych wykazano, że czasopismo pełni znaczącą rolę w komunikacji naukowej środowiska bibliotekoznawczego.

Ostatnią prelegentką, Katarzyna Janczulewicz (IBiIN UŚ), zajęła się obecnością problematyki polskiej bibliologii, informatologii i bibliotekoznawstwa w publikacjach wydanych w krajach sąsiadujących z Polską w latach 2001-2014. Odnotowanych 479 pozycji, których autorami byli w dużej mierze przedstawiciele zagranicy (głównie ze wschodu Europy), dotyczyło przede wszystkim historii książki oraz bibliografii.

Konferencję zakończyła ożywiona dyskusja, w której poruszono wiele aspektów komunikacji naukowej, takich jak relacja człowiek – komputer i jej wpływ na proces uczenia się oraz funkcjonowanie w społeczeństwie, ślady cyfrowe w internecie, czy współautorstwo publikacji. Należy podkreślić zarówno staranne usystematyzowanie tematyczne przez organizatora zgłoszonych referatów, jak i obecność wśród prelegentów wielu studentów i uczestników studiów doktoranckich, co stanowi przykład aktywności badawczej oraz dużego zainteresowania aktualnymi problemami komunikacji w środowisku naukowym młodych adeptów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej oraz kierunków pokrewnych.

EWA SĄSIADK
Biblioteka Teologiczna
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Serdecznie zapraszamy na

18. Ogólnopolską Pielgrzymkę Bibliotekarzy na Jasną Górę w niedzielę 21 maja 2017 roku

Mszę św. o godz. 11.00 w kaplicy Najświętszej Marii Panny odprawi ks. dr Henryk Olszar.

Następnie o godz. 12.00 w kaplicy Domu Pielgrzyma pragniemy się spotkać
z gronie bibliotekarzy z całego kraju.

Tegoroczna pielgrzymka będzie miała szczególnie uroczysty charakter w związku
z jubileuszem 100-lecia Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

W imieniu Duszpasterstwa Bibliotekarzy Archidiecezji Katowickiej

Bożena Szczykała

Biblioteka – dobre miejsce

Jubileusz 70-lecia Miejsko-Powiatowej Biblioteki Publicznej im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Dzierżoniowie był wydarzeniem, które 11 lutego 2016 r. zgromadziło na konferencji nie tylko środowisko bibliotekarskie, władze samorządowe, ale również liczną grupę współpracowników i przyjaciół.

Główne uroczystości rozpoczęły się odsłonięciem pomnika książki, który zainstalowano w Rynku, przed wejściem do biblioteki. Następnie zaproszeni goście udali się do Sali Rycerskiej w Ratuszu, gdzie odbyła się konferencja.

Jako pierwszy wystąpił dyrektor Dolnośląskiej Biblioteki Publicznej Andrzej Tyws, który wygłosił referat *Przełomy. Tradycje i nowoczesność we współczesnej bibliotece publicznej*. Następnie dr Sylwia Bielawska, dyrektor biblioteki Wyższej Szkoły Zawodowej w Wałbrzychu przedstawiła możliwy rozwój bibliotek w niedalekiej perspektywie w wystąpieniu *Biblioteczna ewolucja czy rewolucja. Kilka uporządkowanych refleksji o przyszłości bibliotek publicznych*.

W imieniu organizatora, Krystyna Gliwa przybliżyła uczestnikom okolicznościowej konferencji historię dzierżoniowskiej księżnicy w wystąpieniu *Oswojona rzeczywistość. Siedem dekad dzierżoniowskiej biblioteki publicznej 1946-2016*.

Zarys curriculum vitae dzierżoniowskiej biblioteki to siedem dekad połączonych z życiem powojennych mieszkańców miasta, którzy z bagażem własnych, często tragicznych historii, przybyli tu z nadzieją i zarazem niepewnością, z różnych stron Polski, jej Kresów Wschodnich i z zagranicy. I tę nową przestrzeń życiową próbowali oswoić i zaadaptować. Ze zrozumiałych względów polski język był tu obcy, a w słowie pisanym nieobecny. Jedy-

nie niewielka liczba egzemplarzy polskich wydawnictw książkowych mogła być przywieziona przez osadników. Tymczasem już w październiku 1945 r. nastąpiło otwarcie pierwszego w obwodzie dzierżoniowskim Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego. Brak polskich książek był więc szczególnie odczuwalny.

Dekada pierwsza. Dzięki staraniom kierownika referatu kultury Urzędu Powiatowego Sergiusza Rodziszewskiego w 1946 r. podpisano umowę z Aronem Romańskim – właścicielem księgozbioru liczącego 776 tomów, na ich odpłatne użyczenie. Tak zainicjowano działalność Biblioteki Powiatowego Referatu Kultury i Sztuki. Na taką nazwę instytucji godził się właściciel księgozbioru w obawie przed jego konfiskatą. I tak mała biblioteka, w prowizorycznym pomieszczeniu po dawnym sklepiku, przy placu Wolności 39, rozpoczęła swoją działalność. Stale wzbogacana o nowe egzemplarze kupowane w antykwiariatach w Polsce centralnej, cieszyła się wielką popularnością. Rok później zbiory zostały wykupione, a na ich bazie powstała Powiatowa Biblioteka Publiczna, która współpracowała z utworzoną w 1947 r. biblioteką miejską. Kierownikiem został Sergiusz Rodziszewski – warszawiak, absolwent paryskiego Konserwatorium Sztuk i Rzemiosł, którego fachowa wiedza uratowała od dewastacji cenne dzieła sztuki i unikatowe wydania książek. W pierwszym powojennym dziesięcioleciu troską pracowników biblioteki było głównie zapewnienie dogodnych warunków lokalowych, te szybko uległy poprawie po przeniesieniu placówki do budynku, w którym obecnie funkcjonuje. Stałym celem było oczywiście wzbogacanie zasobów. Nie rozwijano w zasadzie innych form pracy oprócz udostępniania

księgozbioru. Ciemne chmury nad biblioteką pojawiły się w 1949 r., gdy zaczął obowiązywać indeks zakazanych publikacji. Książki, o które tak zabiegano stały się z dnia na dzień po części ideologicznie niewygodne i społecznie szkodliwe. Na początku lat 50. XX w. powstały dodatkowo trudności finansowe i kadrowe. Wskutek tych zawirowań połączono w 1955 r. obie działające w mieście biblioteki w jedną – Powiatową i Miejską Bibliotekę Publiczną.

W drugiej dekadzie, kiedy w kraju nastąpiła względna stabilizacja, bibliotekę dotknął kolejny wstrząs, tym razem dosłowny, w wypożyczalni zerwany strop spowodował, że na czas remontu, księgozbiór został rozproszony i rozlokowany w kilku miejscach. To był rok 1960. Życie na walizkach trwało siedem lat. Organizacją pracy w odnowionych wnętrzach zajmował się już nowy dyrektor Józef Jaworski.

Trzecia dekada wyróżniała się wprowadzeniem nowych form w pracy z dziećmi. Powstała drużyna harcerska, którą prowadziła kierownicza Oddziału Dziecięcego i jednocześnie harcmistrz ZHP Elżbieta Moszyńska, działał teatrzyk kukielkowy. Ważnym dniem był 3 maja 1970 r. To data nadania bibliotece imienia Krzysztofa Kamila Baczyńskiego. Patrona wyłoniono w drodze konkursu zorganizowanego dla czytelników. To był okres nowych przedsięwzięć, niektóre z nich prowadzono przez 20 lat m.in.: Dolnośląskie Dni Literatury, przekształcone w 1973 r. w Dzierżoniowskie Dni Literatury. Były spotkaniami z twórcami z całego kraju i z zagranicy. Zaproszenia przyjęło 215 twórców, a wśród nich m.in.: Henryk Bereza, Andrzej Braun, Julian Kornhauser, Edward Stachura, Kazimierz Wyka, Adam Zagajewski, Urszula Kozioł, Jacek Łukasiewicz, Jan Himilbach. W nawiązaniu do patrona biblioteki zorganizowano w 1971 r. I Konkurs Recytatorski pt. „Spotkanie z poezją Krzysztofa Kamila Baczyńskiego”, który miał 10 edycji. Działalność biblioteki uległa znacznemu ożywieniu. Dobre warunki lokalowe i zabezpieczone fundusze pozwoliły uruchamiać nowe filie i punkty biblioteczne, rozpoczęto akcję organizowania imprez dla dzieci podczas ferii zimowych. W 1974 r. kierownictwo Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej objęła Maria Zarzycka. Zmiana struktury administracyjnej kraju w 1975 r. spowodowała, że dzierżoniowska biblioteka stała się na okres dwóch lat oddziałem nowo powstałej Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Wałbrzychu i zaczęła sprawować nadzór merytoryczny nad bibliotekami w terenie.

Dekada czwarta. Z dniem 1 stycznia 1978 r. rozpoczęła już samodzielne funkcjonowanie pod nazwą Miejska Biblioteka Publiczna im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego. Wzbogacono zbiory. Z myślą o czytelnikach starszych i niepełnosprawnych powstała kolekcja tzw. książek mówionych na kasetach magnetofonowych. Począwszy od 1983 r. biblioteka zaczęła aktywnie włączać się w obchody Dni Dzierżoniowa, m.in. zachęcając uczniów, poprzez udział w konkursach, do poznawania historii rodzinnego miasta. Inicjowanie zajęć z dziećmi stało się jednym z priorytetów, dlatego m.in. utworzono w filii na os. Jasnym w 1985 r. Dziecięcy Teatrzyk Lalkowy „Błękitny Ptak”, w którym kolejne pokolenia młodych czytelników mogły rozwijać swoją wrażliwość na sztukę. Teatrzyk pod opieką Renaty Brzezowskiej działał nieprzerwanie przez 20 lat. Zdobywał liczne nagrody, był „ambasorem” biblioteki w Czechach.

Dekada piąta. Lata transformacji ustrojowej nie wpłynęły znacząco na kondycję biblioteki, ale przyniosły zmiany. Od 1990 r. Miejska Biblioteka Publiczna stała się instytucją samorządową. Wraz z pojawieniem się komputerów życie w bibliotece nabrało tempa. Rozpoczęta w 1993 r. komputeryzacja zbiorów – w systemie bibliotecznym MAK, najpierw objęła księgozbiór działu Biblioteka Ekonomiczna (obecnie funkcjonujący pod nazwą Biblioteka Naukowa). To był najdłuższy etap i żmudna praca kilku osób. Emilia Mihilewicz, Elżbieta Grabowska i Agnieszka Kaczmarek usilnie torowały nowe drogi w bibliotecznym systemie. Przy obecnym stanie wiedzy i umiejętnościach oraz funkcjonującym programie ALEPH, dawne wysiłki nad 8-tysięcznym księgozbiorem, niektórzy do dzisiaj wspominają z sentymentem. Okres przemian to także wzrost liczby studentów oraz osób podnoszących kwalifikacje w związku ze zmianami na rynku pracy. W bibliotece przeżyło się to na rekordową w 1993 r. liczbę wypożyczonych woluminów – ćwierć miliona, największą zanotowaną dotąd w historii instytucji. Wzrost czytelnictwa to także wynik popytu na nowe książki, które informowały o sprawach dotąd przemilczanych. Większa obecność tematyki historycznej w przestrzeni publicznej, stała się impulsem do wzbudzenia zainteresowania dziejami „małej ojczyzny” młodych czytelników. Stąd w 1995 r. z okazji Dni Dzierżoniowa zrodził się pomysł na konkurs „Dzieje mojej dzierżoniowskiej rodziny”. Wspieranie programu powszechnej edukacji regionalnej wpisane zostało na stałe w kalendarz działań biblioteki. Każdego roku inspirowane są nowe grupy

Uczestnicy konferencji
Fot. Archiwum Biblioteki

młodych czytelników do twórczego odczytywania znaków miejskich historii.

Dekada szоста. Od 1 września 1997 r., w bibliotece pierwsi czytelnicy uzyskali dostęp do internetu. Dziś wiemy, że to kolejne źródło zdobywania wiedzy stało się dla nas konkurentem, którego nie należy ignorować, ale oswajać i tę nową, wirtualną rzeczywistość po prostu skutecznie wykorzystywać. Kolejna ważna data to dzień 30 września 2002 r., w którym nasza instytucja otrzymała statut Miejsko-Powiatowej Biblioteki Publicznej. Uruchomiony w Czytelni Komputerowej Ośrodek Informacji Bibliotecznej, służył pomocą wszystkim bibliotekarzom na terenie powiatu, stał się też szybko popularnym nośnikiem wiedzy i rozrywki dla czytelników. Dzięki uruchomieniu strony internetowej, biblioteka zaistniała w wirtualnej przestrzeni. Akcent z działalności czysto statutowej (gromadzenie, opracowanie, wypożyczanie) przesunięto tym samym w kierunku aktywnego komunikowania się o każdej porze i w każdym miejscu. Dekada przełomu stuleci to w naszej bibliotece również napięty czas remontów, modernizacji i przeprowadzek. W październiku 2003 r. do użytku czytelników przekazano nowe pomieszczenia filii przy ul. Sikorskiego 2. W tym okresie dochodzi też do nawiązania współpracy z biblioteką w Lankšroun w Czechach. Obu instytucjom przyniosła ona wiele korzyści, beneficjentami byli równocześnie uczniowie po obu stronach Sudetów. Wymiana doświadczeń podczas Międzynarodowej Konferencji Bibliotekarzy, konkursy popularyzujące wiedzę o sąsiadach, atrakcyjne wyjazdy laureatów do miast partnerskich, to tylko niektóre z atutów ponadregionalnych relacji. Do dzieci i młodzieży skierowana też była dolnośląska akcja pod hasłem „Z książką na walizkach”, której współorganizatorem w 2005 r. została nasza biblioteka.

Na finałowe spotkanie z młodymi czytelnikami do Dzierżoniowa przybyła plejada polskich pisarzy, na czele z Wandą Chotomską.

Dekada siódma. W 2006 r. realizowany był projekt „Biblioteka dla miasta i regionu – 60 lat działalności biblioteki i nadania miastu nazwy Dzierżoniów”. Ten jubileuszowy rok obfitował w liczne konkursy i spotkania. Stał się okazją do podsumowania także wieloletniej współpracy biblioteki z działającymi na terenie miasta i powiatu instytucjami kultury, oświaty oraz stowarzyszeniami i towarzystwami. Upowszechnianie wiedzy, kultury oraz popularyzowanie rodzimych twórców i ich dorobku, to zbieżne cele tych środowisk, dlatego biblioteka również zaznaczała swój udział w imprezach miejskich: „Dzierżoniowskich Prezentacjach”, „Miodobraniu”, gdzie promowała książkę *Miasto słodkie jak miód*, będącą zbiorem prac nadesłanych na konkursy. Za te działania na rzecz lokalnej społeczności biblioteka otrzymała wyróżnienie „Dolnośląski Klucz Sukcesu”, natomiast władze samorządowe przyznały jej, decyzją Kapituły, „Medal za Zasługi dla miasta Dzierżoniowa”. Nagrody zobowiązują. W bibliotece podjęto więc intensywne działania, aby uzasadnić, że zarządzana jest w sposób wzorcowy, ma na uwadze ciągle doskonalenie i poszukiwanie nowych projektów, adekwatnych do potrzeb użytkowników oraz zmieniającej się rzeczywistości. W grudniu 2008 r. te wysiłki zostały uhonorowane certyfikatem Systemu Zarządzania Jakością opartego na normie ISO 9001. Wkrótce okazało się, że to był dopiero początek zmian. Otwartość na nowe technologie zapoczątkowało gromadzenie materiałów audiowizualnych. Pierwsze audiobooki i filmy stały się załącznikiem działu pod nazwą Multiteka. Koegzystencja w jednym miejscu tradycyjnej książki z jej współczesną odmianą cyfrową, to cecha nowoczesnej biblioteki i zachowanie ciągłości. Taką biblioteką kierowała Maria Zarzycka-Chołody.

Wakacje 2010 r. były gorące od zachodzących wydarzeń. Rozpoczął się nowy rozdział w historii Miejsko-Powiatowej Biblioteki Publicznej. Dyrektorem od 1 lipca zostaje Jadwiga Horanin, a biblioteka przekracza kolejne granice i wprowadza nowe formy popularyzujące wiedzę. Z inicjatywy nowej dyrektorki odbywają się regionalne edycje Dolnośląskiego Festiwalu Nauki (do 2016 r. odbyło się 6 edycji). W 2011 r. biblioteka włączyła się w ogólnopolskie obchody Roku Miłosa, organizując cykl imprez pod wspólną nazwą „Dzierżoniów bliżej Miłosa”, której zwieńczeniem była konferen-

cja naukowa w tutejszej Sali Rycerskiej. W 2013 r. ukazało się pierwsze, a w 2016 r. drugie wydanie *Dzierżoniowskich legend i opowieści* autorstwa Janiny Weretki-Piechowiak. W 2013 r. w bibliotece promowany był zbiór wierszy Adama Lizakowskiego *Bogaty Strumień Dzierżoniów*.

Śladem Dolnośląskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu dzierżoniowska biblioteka udostępniła książki w języku ojczystym, pracującym w regionie Koreańczykom. Mieszkańcy Dzierżoniowa mieli też okazję poznać tę część Azji, podczas obchodów Dni Koreańskich. Za rozpowszechnianie czytelnictwa dzierżoniowska biblioteka była wielokrotnie wyróżniana. W ostatnich latach jest znana z tego, że te działania wyraziście podkreśla także w dniu Narodowego Czytania.

Realizacja sprawdzonych projektów w odpowiedzi, do naszych czasów i oczekiwań czytelników, formule. Tym się dzisiaj wyróżnia dzierżoniowska biblioteka. Wznowienie działalności dziecięcego teatrzyku „Błękitny Ptak”, a także organizacja, obok przywróconego w 2002 r. konkursu recytatorskiego poezji polskiej z patronującym Krzysztofem Kamilem Baczyńskim, nowego – „Moje miasto – mój dom – im. Barbary Janickiej” – to projekty, które wpisują się w kulturalny kalendarz cyklicznych imprez w mieście. Kontynuowane są także spotkania z pisarzami ziemi dzierżoniowskiej. Tutaj lokalnym wydarzeniem literackim staje się promocja ich nowych tomików poezji bądź prozy.

Biblioteka dzisiaj – to dobre miejsce spotkań dla każdego: najmłodszy mają swoją Bibliotekę Malucha, dzieci szkolne Klub Książki i Ilustracji, nawiązujący do wcześniejszych koncepcji Klubu Mola Książkowego i „Kleksa”. Starsi czytelnicy także mogą uczestniczyć w klubowych spotkaniach i tam wymieniać poglądy o literaturze w Dyskusyjnym Klubie Książki, rozmawiać z zaproszonymi gośćmi o wyprawach na krańce świata, w Klubie Podróżnika, relaksacyjnie uczestniczyć w warsztatach z rękodzieła – w Klubie Robótek Ręcznych lub dzielić się doświadczeniami z poszukiwaczami zdrowych, kulinarnych smaków – w Klubie „Łasuchy”. Tutaj też człowiek z pasją ma sprzyjające warunki, aby zaprezentować na forum swoją twórczość, „uwolnić” przeczytane zbiory z domowych biblioteczek.

W dobie wszechobecnej cyfryzacji biblioteka staje się również strefą bez barier, miejscem wyrównywania szans. Od jesieni 2010 r. w Bibliotece Seniora, czytelnicy mogą uczestniczyć w bezpłatnych kursach komputerowych. Do tej pory z tej możliwości skorzystało ponad 300 osób.

Dla młodych ludzi szansą jest tu Wolontariat, mogą zdobyć doświadczenie w pracy z czytelnikiem i zobaczyć jak te zajęcia przełamują stereotypy w patrzeniu na zawód bibliotekarza, który już nie tylko wypożycza stare książki.

Członkowie dzierżoniowskiego Koła Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich prowadzą od kilku lat licytację na rzecz Orkiestry Świątecznej Pomocy, natomiast bibliotekarze wolontariusze wspierają akcję „Mogile Pradziada ocal od zapomnienia”.

W powyższych działaniach sprzyjają nam zarówno lokalne instytucje kultury, jak i stowarzyszenia. Współpraca z Towarzystwem Oświatowym Ziemi Dzierżoniowskiej nie tylko wzbogaca ofertę, ale też przyciąga do biblioteki nowych, aktywnych czytelników.

Tradycja i nowoczesność stały się wyznacznikiem zmian w bibliotece. W przestrzeni najbliższej uwagę zwraca wymiana wyposażenia pomieszczeń, ich nowa aranżacja. To może tylko tło, ale przyjazne otoczenie przyciąga i zachęca do pozostania. W 2016 r. biblioteka posiadała ponad 107 tys. materiałów bibliotecznych na różnych nośnikach, a ponad 9,5 tys. osób posiada elektroniczną kartę dzierżoniowskiej biblioteki. Potencjalni czytelnicy mogą przekonać się do działań biblioteki także poprzez media interaktywne.

Czy można powiedzieć, że jakieś dekady w historii naszej biblioteki były stracone? Jako jej część jesteśmy nieobiektowni. Przebudowy, modernizacje, zawsze są wymogiem chwili, nowe projekty – okazują się sposobem na doskonalenie i trafne odczytywanie potrzeb czytelników, dziś już czwartego pokolenia mieszkańców współczesnego Dzierżoniowa. Oni już nie mają, w odróżnieniu od swoich starszych poprzedników, poczucia niestałości, braku zakorzenienia, są STĄD.

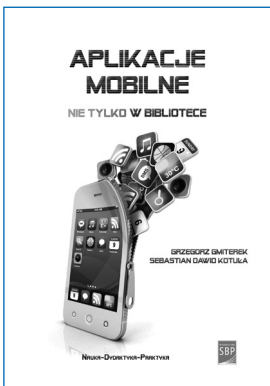
KRYSZYNA GLIWA
Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna
im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego
w Dzierżoniowie

Z OFICyny WYDAWNICZEJ SBP

Ciesielska-Kruczek, Renata. Świat bibliotek: z bibliotecznych podróży / Renata Ciesielska-Kruczek. – Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2017. – 156 s. – (Biblioteczka Poradnika Bibliotekarza; 29).

Poradnik składa się z sześciu części, które są poświęcone różnym typom bibliotek (narodowym, szkół wyższych, specjalistycznym, publicznym, prywatnym) w wybranych krajach (Nowej Zelandii, Japonii, Portugalii, Hiszpanii, Irlandii, Szwecji). Każdy rozdział przybliża architekturę budynków bibliotecznych, aranżację wnętrza, historię, zbiory, zasoby cyfrowe, wskazuje na usługi biblioteczne, zawiera ciekawostki. Księgobiostry niektórych z tych bibliotek stanowią skarby kultury piśmienniczej na skalę światową. Każda biblioteka dysponuje niepowtarzalnym, indywidualnym zasobem wartości. Dopełnieniem treści są liczne fotografie wykonane przez autorkę.

Gmiterek, Grzegorz. Aplikacje mobilne nie tylko w bibliotece / Grzegorz Gmiterek, Sebastian Dawid Kotuła. – Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2017. – 290, [2] s.: il. kolor. – (Nauka, Dydaktyka, Praktyka; nr 175).

Książka wprowadza w obszar natywnych aplikacji mobilnych. Jest kompendium programów mobilnych open source'owych przydatnych w ramach działalności instytucji bibliotecznych różnego typu. Obejmuje analizę rynku aplikacji mobilnych dla urządzeń z systemem operacyjnym Android. Autorzy pokazali korzyści wynikające ze stosowania tych aplikacji, dokonali oceny popularności wyselekcjonowanych aplikacji, stworzyli ich ranking oraz przyporządkowali poszczególne programy w ramach przystosowanej w tym celu kategoryzacji Nicole Henning. W rozdziale dotyczącym wykorzystania w bibliotece mobilnych urzą-

dzeń i aplikacji zawarto przykłady polskie jak również zagraniczne, niemniej z możliwością ich praktycznego wykorzystania przez polskiego odbiorcę.

Książka składa się z czterech zasadniczych rozdziałów. Rozdział pierwszy wprowadza w metodologię badań przeprowadzonych na potrzeby przygotowania niniejszej książki. Rozdział drugi ukazuje mobilną naturę informacji. Na tle rozważań dotyczących informacji ukazano drogę ludzkości do opracowania aplikacji mobilnych. W kolejnym rozdziale przedstawiono problemy dotyczące technologicznej i informacyjnej rzeczywistości czytelników oraz bibliotekarzy, możliwości wykorzystania mobilnych treści, także przykłady stosowanych przez biblioteki rozwiązań. W ostatnim rozdziale zaprezentowano wybrane aplikacje. Zasadniczą treść wzbogacają wykaz parametrów dotyczących popularności analizowanych aplikacji wraz z informacją o lokalizacji ich charakterystyk w książce, bibliografia oraz spis sieciowych źródeł aplikacji.

Publikacja ukazuje uniwersum problemów i zastosowań mobilnych urządzeń i aplikacji, w ramach prezentowania informacyjnych usług i dokumentów cyfrowych.

MARZENA PRZYBYSZ

Zamówienia: Wydawnictwo SBP (<http://www.sbp.pl/sklep/>); sprzedaz@sbp.pl

PRAWO BIBLIOTECZNE

Wynagradzanie za pracę w godzinach nadliczbowych

W przepisach kodeksowych czas pracy pracownika jest ściśle limitowany. Praca w godzinach nadliczbowych została w ograniczonym zakresie dopuszczona. Wykonywanie jej skutkuje uzyskaniem przez pracownika określonych uprawnień w zakresie wynagrodzenia jego ponadwymiarowego zaangażowania na rzecz pracodawcy.

Pracy w godzinach nadliczbowych, w tym zasadom wynagradzania z tego tytułu, poświęcony jest Rozdział V Działu VI Kodeksu pracy (art. 151-151⁶ k.p.).

DODATEK ALBO CZAS WOLNY

Najbardziej charakterystycznym elementem wynagradzania pracownika za pracę w godzinach nadliczbowych jest przysługujący pracownikowi z tego tytułu dodatek, określony w art. 151¹ k.p. Dodatek ten jednak pracownikowi nie przysługuje, jeśli pracodawca udzielił pracownikowi czasu wolnego od pracy w zamian za czas przepracowany w godzinach nadliczbowych, na zasadach określonych w art. art. 151² k.p.

Przepis ten przewiduje dwie możliwości w tym zakresie, czyli albo udzielenie pracownikowi czasu wolnego na jego wniosek (par. 1), albo bez wniosku pracownika, najpóźniej do końca okresu rozliczeniowego (par. 2). „W przypadku udzielenia na pisemny wniosek pracownika czasu wolnego od pracy w zamian za czas przepracowany w godzinach nadliczbowych, dodatek za pracę w godzinach nadliczbowych nie przysługuje (art. 151¹ par. 3 k.p.), co oznacza, że pracownik zachowuje prawo do normalnego wynagrodzenia za pracę wykonaną w godzinach nadliczbowych (art. 80 zdanie

pierwsze k.p.) w wysokości określonej w art. 151¹ par. 1 k.p.” (wyrok SN z 9 lutego 2010 r., sygn. akt I PK 157/09, OSNP, nr 15-16 z 2011 r., poz. 200).

Możliwość zrekomensowania pracownikowi pracy w godzinach nadliczbowych udzieleniem mu czasu wolnego w odpowiednim wymiarze jest ważna dla zasad wynagradzania pracownika za tę ponadwymiarową pracę, biorąc pod uwagę aspekt czasowy zgłaszanych przez niego roszczeń z tego tytułu. Trzeba mieć na uwadze to, że „zbilansowanie czasu pracy pracowników następuje po zakończeniu okresu rozliczeniowego. Wtedy też staje się wymagalne roszczenie pracownika o wypłatę przedmiotowego wynagrodzenia za godziny nadliczbowe wypracowane w danym okresie”. Jest tak dlatego, gdyż „istota instytucji okresów rozliczeniowych czasu pracy sprowadza się do tego, że w ramach danego okresu ustala się ilość przepracowanych przez pracowników dni i godzin, by następnie określić liczbę godzin nadliczbowych (w ujęciu dawnego art. 133 k.p., a obecnie art. 151 k.p.), wynikających z przekroczenia normy średniotygodniowej, które nie zostały zrekomensowane czasem wolnym i podlegają wynagrodzeniu obejmującemu – zgodnie z dawnym art. 134 k.p. a obecnie art. 151¹ k.p. – wynagrodzenie normalne wraz z dodatkiem” (wyrok SN z 11 marca 2010 r., sygn. akt I PK 191/09, Lex nr 585692).

Wyjątkowo bilansowanie czasu pracy pracownika dla potrzeb rozliczania pracy w godzinach nadliczbowych nastąpić może przed upływem okresu rozliczeniowego. Dotyczy to sytuacji, w których stosunek pracy ustał przed upływem tego okresu, jeżeli w okresie od początku okresu rozliczeniowego albo od dnia nawiązania stosunku pracy w trakcie okresu rozliczeniowego do dnia ustania stosunku pracy pracownik pracował w wymiarze godzin przekraczającym normy czasu pracy, o których mowa w art. 129 k.p. (art. 151⁶ k.p.).

W przywołanym powyżej wyroku z 9 lutego 2010 r. Sąd Najwyższy uznał poza tym, że „czas wolny od pracy udzielony na pisemny wniosek pracownika w zamian za czas przepracowany w godzinach nadliczbowych (art. 151² par. 1 k.p.) nie jest zwolnieniem od pracy ani czasem niewykonywania pracy, za który przepisy przewidują zachowanie prawa do wynagrodzenia na zasadach obowiązujących przy ustalaniu wynagrodzenia za urlop na podstawie par. 5 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 maja 1996 r. w sprawie sposobu ustalania wynagrodzenia w okresie niewykonywania pracy oraz wynagrodzenia stanowiącego podstawę obliczania odszkodowań, odpraw, dodatków wyrównawczych do wynagrodzenia oraz innych należności przewidzianych w Kodeksie pracy (Dz. U. Nr 62, poz. 289 ze zm.)”.

Czas wolny od pracy nie może być udzielony w zaplanowanych godzinach pracy. W związku z tym „udzielenie czasu wolnego nie może nastąpić w czasie przerwy między dwoma zaplanowanymi okresami pracy. Jest to bowiem czas wolny pracownika wynikający z jego rozkładu czasu pracy. Pracodawca może udzielić pracownikowi czasu wolnego tylko w tych godzinach, które były zaplanowanymi godzinami pracy”. Podobnie „niedopuszczalne jest udzielenie pracownikowi, zatrudnionemu w systemie przerywanego czasu pracy, czasu wolnego w zamian za pracę w godzinach nadliczbowych w okresie przerwy wynikającej z rozkładu czasu pracy (art. 151² k.p.)”. (wyrok SN z 23 czerwca 2009 r., sygn. akt III PK 18/09, OSNP, nr 3-4 z 2011 r., poz. 35).

Zasadą rozliczania pracy w godzinach nadliczbowych jest wypłacanie pracownikom za tę pracę normalnego wynagrodzenia wraz z dodatkiem, ustalonym zgodnie z art. 151¹ par. 1-3 k.p. Wyjątkowo alternatywę dla tej zasady stanowi ryczałt za pracę w godzinach nadliczbowych, który może być zastosowany na podstawie 151¹ par. 4 k.p. w stosunku do pracowników wykonujących stale pracę poza zakładem pracy.

DODATEK ZA PRACĘ W GODZINACH NADLICZBOWYCH

Zgodnie z art. 151¹ par. 1 k.p. za pracę w godzinach nadliczbowych, oprócz normalnego wynagrodzenia, przysługuje dodatek w wysokości:

1) 100% wynagrodzenia – za pracę w godzinach nadliczbowych przypadających:

b) w nocy,

c) w niedziele i święta niebędące dla pracownika dniami pracy, zgodnie z obowiązującym go rozkładem czasu pracy,

d) w dniu wolnym od pracy udzielonym pracownikowi w zamian za pracę w niedzielę lub w święto, zgodnie z obowiązującym go rozkładem czasu pracy,

2) 50% wynagrodzenia – za pracę w godzinach nadliczbowych przypadających w każdym innym dniu niż określony w pkt 1.

Podstawowa stawka dodatku w wysokości 50% wynagrodzenia dotyczy np. pracy w godzinach nadliczbowych, świadczonej w sobotę stanowiącą dzień wolny od pracy wynikającą z pięciodniowego tygodnia pracy (wyrok SN z 29 stycznia 2008 r., sygn. akt I PK 196/07, OSNP, nr 7-8 z 2009 r., poz. 89).

Przysługiwanie dodatku za pracę w godzinach nadliczbowych, oczywiście przy założeniu, że pracownikowi za tę pracę nie został udzielony czas wolny od pracy (por. uwagi wyżej), jest zatem pracą wyżej płatną niż praca wykonywana w ramach obowiązujących pracownika norm czasu pracy. Dodatek za pracę w godzinach nadliczbowych przysługuje bowiem pracownikowi oprócz normalnego wynagrodzenia.

Normalne wynagrodzenie, o którym mowa w 151¹ par. 1 k.p., nie zostało przez ustawodawcę zdefiniowane. W ocenie Sądu Najwyższego „przez <normalne wynagrodzenie>, o którym mowa w art. 151¹ par. 1 zdanie pierwsze k.p., należy rozumieć takie wynagrodzenie, które pracownik otrzymuje stale i systematycznie, a więc obejmuje ono zarówno wynagrodzenie zasadnicze wynikające ze stawki osobistego zaszeregowania, jak i dodatkowe składniki wynagrodzenia o charakterze stałym, jeżeli na podstawie obowiązujących w zakładzie pracy przepisów płacowych pracownik ma prawo do takich dodatkowych składników” (wyrok SN z 22 czerwca 2011 r., sygn. akt II PK 3/11, Lex nr 1044010).

Zgodnie z powołanym powyżej wyrokiem Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2011 r. „pojęcie wynagrodzenia pracownika wynikającego z jego osobistego zaszeregowania, określonego stawką godzinową lub miesięczną w rozumieniu art. 151¹

par. 3 k.p., odnosi się do stawki wynagrodzenia zasadniczego ustalonej przez strony w umowie o pracę lub innym akcie będącym podstawą stosunku pracy”. Wynagrodzenie wynikające z osobistego zaszerzegowania pracownika oprócz wynagrodzenia zasadniczego obejmuje przy tym dodatek funkcyjny (uchwała składu siedmiu sędziów SN z 30 grudnia 1986 r., sygn. akt III PZP 42/86, OSNP, nr 8 z 1987 r., poz. 106).

Ponieważ pracą w godzinach nadliczbowych jest nie tylko praca w godzinach przekraczających dobowy wymiar czasu pracy pracownika, ale również praca nadliczbowa z tytułu przekroczenia przeciętnej tygodniowej normy czasu pracy w przyjętym okresie rozliczeniowym, w art. 151¹ par. 2 k.p. uregulowany został przysługujący dodatek za pracę w godzinach nadliczbowych z obu tych tytułów.

Z przepisu tego wynika, że pracownik nie może za pracę w jednej godzinie nadliczbowej otrzymać dwóch dodatków, w związku z jednoczesnym przekroczeniem dobowej i tygodniowej normy czasu pracy, gdyż zgodnie z art. 151¹ par. 2 k.p. dodatek w wysokości określonej w par. 1 pkt 1 przysługuje

także za każdą godzinę pracy nadliczbowej z tytułu przekroczenia przeciętnej tygodniowej normy czasu pracy w przyjętym okresie rozliczeniowym, chyba że przekroczenie tej normy nastąpiło w wyniku pracy w godzinach nadliczbowych, za które pracownikowi przysługuje prawo do dodatku w wysokości określonej w par. 1.

Dodatek za pracę w godzinach nadliczbowych z tytułu przekroczenia przeciętnej tygodniowej normy czasu pracy w przyjętym okresie rozliczeniowym, w wysokości 100% wynagrodzenia, może być zatem wypłacony pracownikowi wyjątkowo, jeśli godziny te nie są jednocześnie godzinami nadliczbowymi, za pracę, w których przysługuje dodatek z tytułu przekroczenia dobowego wymiaru czasu pracy. Może to wystąpić np. wówczas, gdy praca wykonywana jest przez pracownika w przedłużonym dobowym wymiarze czasu pracy z przekroczeniem dopuszczalnego tygodniowego czasu pracy, wynoszącego w myśl art. 131 k.p. 48 godzin w przyjętym okresie rozliczeniowym, łącznie z godzinami nadliczbowymi.

RAFAŁ GOLAT

Czasopisma naukowe SBP dostępne w wersji cyfrowej (PDF)

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich zakończyło w maju br. realizację projektu pt.: „Opracowanie cyfrowe kolekcji artykułów z czasopism „Przegląd Biblioteczny” oraz „Zagadnienia Informacji Naukowej” wraz z jej upowszechnieniem oraz kompleksowym zabezpieczeniem”. Projekt wykonany w latach 2016-2017, w ramach programu MKiDN „Kultura cyfrowa” obejmował trzy zasadnicze etapy realizacji.

W etapie I zespół specjalistów z Pracowni Konserwacji Masowej Biblioteki Narodowej przeprowadził konserwację 154 zeszytów „Przeglądu Bibliotecznego” z lat 1927-1990 oraz 36 zeszytów „Zagadnień Informacji Naukowej” z lat 1972-1990. Cały zasób z lat 1927-2016 umieszczono w bezkwasowych pudłach (łącznie 346 zeszytów).

W etapie II wyodrębniono cyfrowo (w formie PDF) 2050 artykułów z obu czasopism poprzez konwersję plików. Prace te zostały wykonane w specjalistycznej pracowni Wydziału Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii UW.

W etapie III dla każdego artykułu opracowano metadane, zgodnie ze standardem Dublin Core, następnie umieszczono cały zasób cyfrowy (wraz z opisami bibliograficznymi) w bibliologicznej bibliotece cyfrowej UW www.bbc.uw.edu.pl oraz w archiwum cyfrowym SBP prowadzonym na portalu bibliotekarskim www.sbp.pl/archiwumcyfrowe

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

Przedsięwzięcie dofinansowano ze środków
Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Maria Świerczyńska-Boissé

25.05.1932 – 23.01.2017

23 stycznia 2017 r. w Krakowie zmarła była dyrektor Biblioteki Głównej Akademii Górniczo-Hutniczej (BG AGH) Maria Świerczyńska-Boissé, dla znajomych i przyjaciół – „Marychna”. Urodziła się 25 maja 1932 r. w Łodzi, ale w zasadzie całe swoje życie (od czasu okupacji) związała z Krakowem. Po ukończeniu szkoły średniej (1951 r.) podjęła studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim, które ukończyła w 1955 r. Na początku 1956 r. w Bibliotece Jagiellońskiej odbyła kurs biblioteczarski dla magazynierów (konserwatorów technicznych), zakończony egzaminem. Zaświadczenie o ukończeniu kursu podpisał ówczesny dyrektor Jagiellonki, Jan Baumgart. W tym też okresie przez kilka miesięcy pracowała w Bibliotece AGH na części etatu. Jej postawa w pracy i chęć doskonalenia się skłoniły ówczesnego dyrektora Biblioteki Głównej AGH, Władysława Piaseckiego, do wystąpienia do rektora z wnioskiem o zatrudnienie jej w pełnym wymiarze czasu pracy. W czerwcu 1956 r. zatrudniona została w charakterze pomocniczego personelu technicznego, rok później została bibliotekarzem, a w 1961 r. – starszym bibliotekarzem.

Początkowo zapoznawała się praktycznie z działalnością biblioteczną, a w szkoleniu wewnątrzbibliotecznym – teoretycznie z zagadnieniami z zakresu bibliotekoznawstwa. W 1960 r. skierowana została do Oddziału Opracowania Zbiorów BG, gdzie zajmowała się katalogowaniem i inwentaryzacją czasopism.

W 1962 r. zdała egzamin przed Komisją Egzaminacyjną dla Bibliotekarzy Dyplomowanych przy

Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego, co zaowocowało uzyskaniem uprawnień bibliotekarza dyplomowanego. Z uwagi na krótki staż biblioteczarski zatrudniono ją na stanowisku adiunkta bibliotecznego (1964 r.). W następnych latach awansowała na kolejne stanowiska, aż do 1980 r., kiedy to została starszym kustoszem dyplomowanym.

W latach 1969-1972 pełniła funkcję kierownika Oddziału Opracowania Zbiorów, a następnie powierzono jej kierowanie nowo utworzonym Oddziałem Czasopism BG. W 1972 r. ówczesny dyrektor Biblioteki, dr Marian Górkiewicz, na czas swojego urlopu powierzył Marii Świerczyńskiej zastępowanie go w sprawach bieżących i pilnych, wynikających z funkcjonowania BG, co świadczyło o zaufaniu do niej i docenieniu jej wiedzy i kompetencji. Od 1979 r. już oficjalnie pełniła funkcję zastępcy dyrektora BG, nadal kierując Oddziałem Czasopism (do 1980 r.).

W październiku 1982 r. została dyrektorem BG i funkcję tę sprawowała do chwili przejścia na emeryturę, tj. do 1997 r. De facto emerytura planowana była na rok 1992, ale w międzyczasie ustawodawca wydłużył wiek emerytalny nauczycieli akademickich do 67 roku życia. Pełna energii i chęci do pracy M. Świerczyńska chętnie z tej możliwości skorzystała.

W latach 1984-1990 współredagowała kolejne tomy *Informatora o działalności naukowej Akademii Górniczo-Hutniczej oraz Bibliografii Publikacji Pracowników AGH*. Opracowała też dwa biogramy do pierwszego tomu *Słownika pracowników książki polskiej*. Ponadto brała udział w opracowaniu Central-

nego Katalogu Czasopism Bibliotek Krakowskich powielanego na EMC.

Przez wiele lat zabiegała o rozbudowę gmachu Biblioteki. Pierwsze starania podjęte zostały w latach 80. XX w. Niestety były to trudne lata. Kraj był w kryzysie gospodarczym i politycznym, dlatego też niemożliwa była realizacja projektu rozbudowy. Ale w kolejnych latach udało się M. Świerczyńskiej pozyskać środki na modernizację budynku, m.in. na nową instalację c.o., wymianę łatwopalnych ścian działowych i sufitów na nowe, spełniające ówczesne normy bezpieczeństwa, instalację jezdnych regałów kompaktowych w magazynie czasopism. Jej marzenia o rozbudowie udało się zrealizować dopiero w latach 2010-2014, gdy była już od kilkunastu lat na emeryturze.

W czasie sprawowania przez nią funkcji dyrektora w Bibliotece Głównej następowały także ogromne zmiany związane z komputeryzacją procesów bibliotecznych. Wprawdzie sama nie angażowała się w to przedsięwzięcie merytorycznie, ale gorąco wspierała je od strony organizacyjnej i, nazwijmy to, polityczno-dyplomatycznej.

Angażowała się także w działalność społeczną, przede wszystkim w ramach Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, pełniąc różne funkcje w Zarządzie Okręgu Krakowskiego i Zarządzie Oddziału Kraków – Miasto SBP.

Chętnie dzieliła się swoją wiedzą i doświadczeniem szkoląc nie tylko młodych bibliotekarzy zatrudnionych w Bibliotece Głównej, ale także

prowadząc zajęcia dydaktyczne dla studentów bibliotekoznawstwa w ramach praktyk zawodowych oraz studentów AGH (głównie z zakresu informacji naukowej, metodyki poszukiwań bibliograficznych).

Za swoją działalność była wielokrotnie wyróżniana nagrodami rektorskimi. W 1978 r. odznaczona została Złotym Krzyżem Zasługi, a w 1988 r. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Będąc już na emeryturze wielokrotnie odwiedzała Bibliotekę, spotykała się z nami przy okazji różnych imprez, na przykład otwarcia wystaw. Przed świętami czy to Bożego Narodzenia czy Wielkanocy telefonicznie składała nam życzenia i prosiła, by przekazać je wszystkim pracownikom. Ostatni raz rozmawiałam z nią kilka dni przed Wigilią 2016 r. Nic nie wskazywało na to, że to będzie nasza ostatnia rozmowa.

M. Świerczyńska w ciągu swojej wieloletniej pracy wniosła znaczący wkład w organizację i rozwój Biblioteki Głównej. Była świetnym fachowcem i znakomitym organizatorem. Wszyscy, którzy mieli okazję z nią pracować, zapamiętują ją jako osobę niezwykle uporządkowaną i zdyscyplinowaną, a jednocześnie bardzo ciepłą, życzliwą, pogodną, mądrą, o wysokiej kulturze osobistej. Bibliotece oddała całe swoje życie zawodowe i całe swoje serce.

Pochowana została 30 stycznia 2017 r. na Cmentarzu Salwatorskim w Krakowie.

EWA DOBRZYŃSKA-LANKOSZ

▶▶▶ W KILKU SŁOWACH

PUBLIKACJE OTRZYMANE

Z Biblioteki Publicznej Gminy Łabunie

Przyczynki do Poznania Dziejów Miejscowości Gminy Łabunie Z. 4 (2016), 48 s. ISSN 1899-1440.

Święto Ludowe na Zamojszczyźnie obchodzone 29 maja 1944 r.: wspomnienia z lat okupacji: opracowanie zbiorowe. Łabunie : Biblioteka Publiczna Gminy Łabunie, 2016, 150 s.: il.; 21 cm. ISBN 978-83-943983-6-1.

Wokół dworu i pałacu w Łabuńkach 1771-1944 / Agnieszka Szykuła-Żygawska. Łabunie : Biblioteka Publiczna Gminy Łabunie, 2015, 197 s.: il.; 21 cm. (Łabuńska Biblioteka Regionalisty; 15). ISBN 978-83-941941-8-5.

Z Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Z. Herberta w Gorzowie Wlkp.

Pegaz s. Lubuski 2017, nr 1, 28 s. ISSN 1732-1069.

Z ŻYCIA SBP

■ NAGRODA NAUKOWA SBP IM. A. ŁYSAKOWSKIEGO ZA 2016 ROK

Do Nagrody zgłoszono 12 publikacji naukowych w 4 kategoriach. Decyzją Zarządu Głównego SBP na wniosek Komisji, Nagrodę Naukową SBP im. A. Łysakowskiego za 2016 r. otrzymują:

- *Nauka o informacji* / pod red. Wiesława Babika. Warszawa: Wydaw. SBP; Kraków: Instytut Książki (w kategorii „Podręczniki akademickie”);
- *Multimedia w komunikacji, czytelnictwie i życiu kulturalnym osób z dysfunkcją słuchu* / Bronisława Woźniczka-Paruzel. Toruń: Wydaw. Naukowe UMK (w kategorii „Prace o charakterze praktyczno-wdrożeniowym”). Gratulujemy!

■ BIBLIOTEKARZ ROKU 2016 – I ETAP

W marcu Kapituła I etapu konkursu na „Bibliotekarza Roku 2016” dokonały wyboru w okręgach. Laureatami zostali: **Anna Adamczyk** (dyrektor BP we Włoszczowie) – Świętokrzyski Bibliotekarz Roku, **Dagmara Bałycz** (kierownik Działu Integryjacyjno-Biblioterapeutycznego Biblioteki Śląskiej w Katowicach) – Śląski Bibliotekarz Roku, **Alicja Biesaga** (dyrektor Miejskiej i Gminnej Biblioteki w Grodkowie) – Opolski Bibliotekarz Roku, **Mirosława Bogacz** (nauczyciel bibliotekarz w XI Liceum Ogólnokształcącym im. Marii Dąbrowskiej w Krakowie) – Małopolski Bibliotekarz Roku, **Iwona Czyżewska** (kierownik Filii nr 15 Książnicy Podlaskiej im. Ł. Górnickiego w Białymstoku) – Podlaski Bibliotekarz Roku, **Dorota Grewling** (dyrektor MBP im. Stefana Michalskiego w Chodzieży) – Wielkopolski Bibliotekarz Roku, **Urszula Kopeć-Zaborniak** (dyrektor MBP w Cieszanowie) – Podkarpacki Bibliotekarz Roku, **Karolina Mendyk** (Dział Fonoteka Dolnośląska Biblioteka Publiczna im. Tadeusza Mikulskiego we Wrocławiu) – Dolnośląski Bibliotekarz Roku, **Paweł Redlarski** (MBP w Tucholi im. Aleksandra Janty-Połączyńskiego – Kujawsko-Pomorski Bibliotekarz Roku, **Małgorzata Sobiesiak** (dyrektor MBP im. Zofii Nałkowskiej w Przasnyszu) – Mazowiecki Bibliotekarz

Roku, **Karolina Suska** (dyrektor Gminnej Biblioteki i Domu Kultury w Łaziskach) – Lubelski Bibliotekarz Roku, **Zbigniew Walczak** (kierownik Filii Gdańskiej WiMBP w Gdańsku) – Pomorski Bibliotekarz Roku, **Adrianna Walendziak** (kierownik Działu Analiz i Współpracy z Regionem – WBP w Olsztynie Warmińsko-Mazurski Bibliotekarz Roku, **Anna Wrąbel** (PBP w Sieradzu – Łódzki Bibliotekarz Roku, **Małgorzata Jolanta Zychowicz** (kierownik działu Metodyki i Promocji Koszalińskiej Biblioteki Publicznej w Koszalinie) – Zachodniopomorski Bibliotekarz Roku. Nominowanym i zdobywcem tytułu gratulujemy.

■ BIBLIOTEKARZ ROKU – II ETAP

Trwa II etap ogólnopolskiego konkursu na „Bibliotekarza Roku”. Zapraszamy do głosowania: www.sbp.pl/konkurs/informacje?konkurs_id=15575.

■ POSIEDZENIE PREZYDIUM I ZARZĄDU GŁÓWNEGO SBP

7 kwietnia 2017 r. odbyły się posiedzenia Prezydium oraz Zarządu Głównego SBP. W trakcie posiedzenia przewodnicząca SBP, Elżbieta Stefańczyk przedstawiła bieżącą działalność ZG SBP. W części sprawozdawczej przedstawione i zatwierdzone zostały sprawozdania za 2016 r.: z działalności Zarządu Głównego SBP (Barbara Budyńska), sekcji, komisji, zespołu ZG SBP (Marzena Przybyśz), struktur terenowych SBP (Sylvia Błaszczyk, Małgorzata Hołodowicz). Mirosława Majewska oraz Małgorzata Hołodowicz przedstawiły sprawozdanie finansowe i bilans za 2016 r. Plan pracy ZG SBP na 2017 r. zaprezentowała Barbara Budyńska oraz Marta Lach. W dalszej części rozmawiano o przygotowaniach do Krajowego Zjazdu Delegatów, jubileuszu 100-lecia SBP, Kongresu IFLA 2017, realizacji programów i konkursów: Tydzień Bibliotek 2017, Mistrz Promocji Czytelnictwa 2016, Bibliotekarz Roku 2016, Nagrody Naukowej SBP im. A. Łysakowskiego, VI Salonu Bibliotek na Targach Książki Historycznej, Analizy Funkcjonowania Bibliotek.

■ MISTRZ PROMOCJI CZYTELNICTWA 2016

Jury konkursu SBP „Mistrz Promocji Czytelnictwa” przyznało nagrody za dokonania w roku 2016 następującym bibliotekom: I nagroda – **Miejska Biblioteka Publiczna w Morażu im. Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego** (woj. warmińsko-mazurskie); II nagroda – **Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Wołowie** (woj. dolnośląskie); III nagroda – **Miejska Biblioteka Publiczna w Chrzanowie** (woj. małopolskie). Jury przyznało także cztery wyróżnienia: Biblioteka Publiczna Gminy Łabunie (woj. lubelskie); Gminna Biblioteka Publiczna w Międzyrzeczu Podlaskim z/s w Wysokim (woj. lubelskie); Gminna i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Rzecznowie (woj. mazowieckie). Jury postanowiło także uhonorować Listami Gratulacyjnymi biblioteki, które w minionych latach były laureatami Konkursu i wciąż utrzymują wysoki poziom działań promujących czytelnictwo. Listy Gratulacyjne otrzymali: Miejska Biblioteka Publiczna im. Józefa Wybickiego w Sopocie (woj. pomorskie); Miejska Biblioteka Publiczna w Gliwicach (woj. śląskie); Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej (woj. śląskie); Gminna Biblioteka Publiczna w Juchnowcu Kościelnym (woj. podlaskie). Laureatom gratulujemy.

■ ŚRODY BIBLIOTEKARSKIE W SZCZECINIE W 2016 ROKU

W 2016 roku z inicjatywy Zarządu Okręgu Zachodniopomorskiego SBP, Działu Regionalne-

go Książnicy Pomorskiej w Szczecinie oraz przy współudziale Koła 1 Oddziału Szczecińskiego SBP, działającego przy Książnicy Pomorskiej, reaktywowano spotkania pod hasłem „Środy Bibliotekarskie” mające charakter integracyjny i międzypokoleniowy. Tytuł spotkań nawiązuje do tradycji tzw. „Czwartków Bibliotekarskich” – spotkań bibliotekarzy organizowanych w latach 60.-70. XX w. przez dr. Stanisława Badonia, dyrektora Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinie. Cykl „Środy Bibliotekarskie” został objęty patronatem Zarządu Okręgu SBP w Szczecinie. Wszystkie dotychczasowe trzy spotkania prowadziła Cecylia Judek, przewodnicząca Zarządu Okręgu Zachodniopomorskiego SBP.

■ PATRONAT ZARZĄDU OKRĘGU ZACHODNIOPOMORSKIEGO SBP

Okręg Zachodniopomorski SBP objął patronatem wydarzenie pod nazwą „BiblioBoXX Partnerstwa Odra w Szczecinie”, czyli uroczyste otwarcie ulicznej biblioteczki w budce telefonicznej w Szczecinie. Pierwsza szczecińska inauguracja BiblioBoXX-u miała miejsce 16 marca 2017 r. przy Zespole Szkół Nr 2 w Szczecinie (ul. Portowa 21) – polskiego inicjatora akcji, druga – 21 kwietnia 2017 r. na Małym Dziedzińcu Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie.

MARZENA PRZYBYSZ

Informacje dotyczące działalności Stowarzyszenia dostępne są także na <http://www.sbp.pl/sbp/dzialalnosc>

Czytelnictwo Polaków 2016 – raport Biblioteki Narodowej

Z najnowszych badań czytelnictwa Biblioteki Narodowej wynika, iż w 2016 r. jakąkolwiek książkę przeczytało 37% Polaków w wieku co najmniej piętnastu lat, a 10% czytało 7 lub więcej pozycji.

W kontekście badań prowadzonych w poprzednich latach można mówić o stabilizacji czytania lub – biorąc pod uwagę większość społeczeństwa – nieczytania. 16% badanych nie przypomina sobie, żeby czytało jakąkolwiek książkę, gazetę, czasopismo, wiadomości w sieci ani nawet tekst o objętości przynajmniej trzech stron. Ci, którzy czytali książki, najchętniej sięgali po powieści Henryka Sienkiewicza i E.L. James.

Polacy korzystają z różnych źródeł w poszukiwaniu książek. Na podobnym poziomie deklarowane jest pożyczanie książek lub ich zakup, nieznacznie rzadziej korzystanie z księgozbiorów domowych lub książek otrzymanych w prezencie. Najczęściej wypożyczamy książki z bibliotek publicznych.

Pełny raport *Stan czytelnictwa w Polsce w 2016 r.* autorstwa Izzy Koryś, Jarosława Kopcia, Zofii Zasackiej, Romana Chymkowskiego jest do pobrania ze strony Biblioteki Narodowej.

Badania przeprowadzono na reprezentatywnej próbie ok. 3000 osób. Stanowią one ważne źródło pozyskiwania wiedzy o czytelnictwie dorosłych Polaków. Prowadzone od 1992 r. co dwa lata, w systemie rocznym realizowane od 2014 r.

Redakcja „Bibliotekarza”

POSTAKTUALIA

Był taki okres w bibliotecznym budownictwie, kiedy wyraźnie i trwale wyodrębniano trzy obszary: użytkowników, zasobów i personelu. Potem pojawiła się reguła *flexibility*, więc możliwej wymienności wewnętrznych ścian i pomieszczeń, stosownie do potrzeb. Z czasem zliberalizowana, bo jednak niektóre urządzenia i funkcje muszą być instalowane trwale – dopełniona natomiast zasadą funkcjonalności oraz klarowności **dla użytkownika**.

W Polsce zaczęto wreszcie budować trochę bibliotek, lecz nadmiernie często żadna z tych reguł nie jest przestrzegana. Imponują głównie bryły zewnętrzne i ewentualnie kubatury. Funkcjonalność nie raz bywa taka, jak żyletki przy krojeniu sera, o elastyczności nikt nie słyszał, a przejrzystość układu zasłonił smog. Człowiek wchodzi i od razu zostaje przytłoczony: nic nie jest klarowne. Pewnie zrobi się za siedemnastym podejściem, ale kto aż tyle przetrwa? Większość woli nie.

Nasi projektanci oraz wnętrzarze na ogół nigdy z bibliotek nie korzystali, czytać o nich nie czytali, a na specjalizację w praktyce też na ogół nie było szans. Powinni otrzymać program użytkowy oraz sugestie od bibliotekarzy, ale w tym gronie też zorientowanych jest niewielu, a zresztą nikt projektujący z nami gadać nie chce. Sami wiedzą lepiej.

Oczywiście: trudno przebić się z sugestiami przez projektancką bufonadę, oraz przekonać samorządowych urzędników zlecających, że gówno o tym wiedzą. Poza tym idiotyzmem jest taki wielomilionowy wydatek bez – mikroskopijnie honorowanej – fachowej konsultacji.

Więc należy się uprzeć. Budowa biblioteki to nie jest przedsięwzięcie prywatne, ani osobista subwencja żadnego samorządowca lub urzędnika *szczeblowego*. To jest kreowanie instytucji **publicznej**, za pieniądze od podatników, nie tylko polskich, trzeba więc żeby miała nogi oraz ręce i optymalnie służyła lokalnemu środowisku. To z tego bierze się uzasadnienie oraz obowiązek, żeby określić, jak **naprawdę** ma wyglądać biblioteka z perspektywą jutra, a nie jak – z całym szacunkiem – jeden i drugi ją sobie wyobraża. Bo to są wyobrażenia, jak o życiu na Marsie.

Z doświadczenia wiem (zawsze latały *macie* w obie strony), że to nie jest łatwe, a czasami cholernie trudne. A jednak trzeba uświadomić, że budowa biblioteki różni się od stawiania parkanu, bądź drewnianego wychodka. Powtórzę więc: jest potrzeba, żeby wcisnąć się gdzie nie chcą i poupierać się możliwie stanowczo – chociaż *drugą stroną* z całą pewnością nie wpadnie w zachwyty. Ale w tym zawodzie nie było okazji, oraz nadal nie ma, żeby przyzwyczać się do cudzych zachwyty.

JACEK WOJCIECHOWSKI

BIBLIOTEKARZ

Czasopismo wydawane przez
Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich

Rada Redakcyjna:

Jadwiga KONIECZNA (przewodnicząca),
Helena BEDNARSKA, Sylwia BŁASZCZYK,
Stanisław CZAJKA, Andrzej DĄBROWSKI,
Małgorzata JEZIERSKA, Ryszard TURKIEWICZ

Redaktor naczelna:

Elżbieta STEFAŃCZYK
(tel. 600-433-877; e-mail: e.stefanczyk@sbp.pl,
e.stefanczyk@onet.pl)

Zastępca redaktora naczelnego:

Barbara BUDYŃSKA
(tel. 507-622-572; e-mail: b.budynska@sbp.pl)

Sekretarz redakcji:

Marzena PRZYBYSZ
(tel. 697-790-802; e-mail: m.przybysz@sbp.pl)

Redaktor techniczny:

Elżbieta MATUSIAK

Opracowanie graficzne i łamanie:

Robert LIS

Tłum. na jęz. angielski:

Małgorzata WALESZKO

Projekt graficzny:

Tomasz KASPERCZYK

Honoraria autorskie:

Małgorzata HOŁODOWICZ
(tel. 22 608-28-23; e-mail: finanse@sbp.pl)

Redakcja zastrzega sobie prawo do opracowania
redakcyjnego i skracania tekstów.

Wydawnictwo Stowarzyszenia
Bibliotekarzy Polskich

00-335 Warszawa,
ul. Konopczyńskiego 5/7,
tel. 22 827-52-96
www.sbp.pl

Marta LACH – Z-ca Dyrektora Biura ZG SBP ds. wy-
dawnictw tel. 22 827 08 47, e-mail: m.lach@sbp.pl

Janusz NOWICKI – Doradca ds. wydawniczych
tel. 22 827-52-96, e-mail: wydawnictwo@sbp.pl

Konto SBP: Credit Agricole Bank Polska S.A.
46 1940 1076 3122 4176 0000 0000

Druk i oprawa: Zakład Poligraficzny PRIMUM s.c.,
Kozerki, ul. Marsa 20, 05-825 Grodzisk Mazowiecki

Nakład: 1200 egz. ISSN 0208-4333. Indeks 352624

WARUNKI PRENUMERATY „BIBLIOTEKARZA”

„Bibliotekarz” dostępny jest w prenumeracie i w bez-
pośredniej sprzedaży w Biurze ZG SBP. Koszt prenumeraty
w 2017 r. to **180 zł**. Zamówienia na czasopismo można składać
w ciągu całego roku, od dowolnego numeru pisma:

- za pośrednictwem e-sklepu SBP, pod adresem www.sbp.pl/prenumerata,
- telefonicznie pod numerem (22) 825 50 24 oraz (22) 608 28 26,
- faxem pod numerem (22) 825 50 24,
- e-mailem na adres: sprzedaz@sbp.pl,
- listownie na adres: Dział Sprzedaży SBP, Al. Niepodległości 213, 02-086 Warszawa.

Czasopismo dostępne jest także w wersji elektronicznej w serwisie IBUK oraz IBUK Libra <http://www.ibuk.pl/fizka/151684/bibliotekarz.html>

Przy zamówieniu większej liczby egzemplarzy proponujemy następujące rabaty:

- 2-6 egzemplarzy – 20%,
- 7-9 egz. – 25%,
- 10 i więcej egz. – 30%.

„Bibliotekarz” za lata 1991-2012 jest dostępny online w Archiwum Cyfrowym SBP (www.sbp.pl/wydawnictwa/archiwum_cyfrowe) oraz w Kujawsko-Pomorskiej Bibliotece Cyfrowej (<http://kpsc.umk.pl/dlibra/publicat-ion?id=17777>).

Numery archiwalne (od 2010 roku) do nabycia pod adresem: www.sbp.pl/sklep/bibliotekarz

Numery archiwalne (do 2012 roku) dostępne są bezpłatnie w Archiwum Cyfrowym SBP: www.sbp.pl/archiwumcyfrowe

Ważne dla Autorów publikujących w „Bibliotekarzu”

Autorzy pragnący publikować swoje teksty w „Bibliotekarzu” proszeni są o:

1. Przesyłanie tekstów w plikach w programie Word w formatach DOC lub RTF (odstęp 1,5 między wierszami), wykresy i tabele w programie Excel, a zdjęcia w formacie JPG w rozdzielczości 300 dpi na adres Wydawnictwa SBP (wydawnictwo@sbp.pl) lub bezpośrednio do redaktora naczelnego na adres: e.stefanczyk@sbp.pl. Teksty i fotografie powinny być podpisane.
2. Dołączanie do przysyłanych materiałów danych niezbędnych do wypłacenia honorarium oraz odprowadzenia podatku od honorarium do urzędu skarbowego. W tym celu oprócz imienia i nazwiska należy podać:
 - datę i miejsce urodzenia,
 - imiona ojca i matki,
 - adres domowy,
 - telefon kontaktowy, e-mail,
 - PESEL,
 - NIP,
 - nazwę i adres właściwy dla autora ze względu na miejsce zamieszkania urzędu skarbowego,
 - numer konta osobistego w banku w celu przekazania honorarium.
3. Stopień lub tytuł naukowy oraz miejsce pracy i pełniona funkcja do umieszczenia w notce o autorze.
4. Oświadczenie Autora o wyrażeniu zgody na bezpłatne publikowanie danego tekstu w internecie w związku z digitalizacją „Bibliotekarza”.